

د افغانستان د موزيمو او لرغونو اثارو د ساتنې
په شاوخوا لنډو معلومات

د کابل موزيم له خپر و نونه

د ليندۍ ۷ د کال ۱۳۴۰

بسم الله الرحمن الرحيم

د افغانستان د موزيمو

او عتيقه اثار و دساتني په باب كښني لنډ معلومات

موزيمو هماغه چې د نوي دهيو او د قديمي اولرغونو او فرهنگي اثارو د ساتني مسئول او وارثدي او د خلكو د فكر و نو د توير د پاره كوښښ كوي. خپله دا نكشاف لار يې طبعاً لكه د نورو موسسو په شان په يو شمېر كلونو كښني طي كړي ده، خوددي موسساتو نهضت په نوي سيمه سره د نوي نوي ديوها نود فكر و نوڅخه راوتلي دي نوي افغانستان او يا پخواني اريانا د حكمي دمخ د بشر د تمدن يوه پخواني را نكود او د تا ريخ څخه دمخه دورو څخه داويو تمدن يوه څلور لاري كښي ديخواني د نيا د تجارتي، كلتوري او ايده اوژي بدلونو په هر كړ كښي واقع ده او د جغرافيايي داسي يوه موقعيت له برکت څخه مختلفو تمدنو په افغانستان كښي خپلي جرړي و ځغلو اي اوو ده ئي و كړه او زيات هنري اثار يې باقي پرېښول.

د كابل ملي موزيم د افغانستان د ملت د تمدن د تحول ښوونكي دي تل يې د دې ثقافتي

موزيمو ها كه مسئول حفاظت اثار كړا نېها و وارث با ستاني و فرهنگي كښور هاي جهان اند و براي توير افكار مردم ييو سته زحمت ميكنند سيرا نكشاف خو يش را طبعاً مانند بيا موسسات ديگر در چريان سالهاي هتمادي بيموده اند. اما نهضت اين موسسات به سيمه هاي جديده راده افكار دانشمندان امروزي ميباشد. انفا نستان حاليه يا اريانا ي قديم يكي از قديمترين گهواره هاي تمدن بشري زمين بوده از دوره هاي ماقبل تاريخ و پروتو تاريخ در چهار راه تمدن نپاي بزرگ در مرکز تبادل ات تجارتي كلتوري وايده اوژي دنيا ي قديم قرار داشت و از برکت چنين يك موقعيت جغرافيايي تمدن نپاي مختلفي در انفا نستان ريشه دوانيده نشو و نما كرد و بشكفت و اثار هنري زيادي از خود باقي گذاشت.

موزيم ملي كابل كه معرف سيرا تحول تمدن ملت انفا نستان ميباشد

موزيمو نهچند نوي دهيو او د قديمي اولرغونو او فرهنگي اثارو د ساتني مسئول او وارثدي او د خلكو د فكر و نو د توير د پاره كوښښ كوي. خپله دا نكشاف لار يې طبعاً لكه د نورو موسسو په شان په يو شمېر كلونو كښني طي كړي ده، خوددي موسساتو نهضت په نوي سيمه سره د نوي نوي ديوها نود فكر و نوڅخه راوتلي دي نوي افغانستان او يا پخواني اريانا د حكمي دمخ د بشر د تمدن يوه پخواني را نكود او د تا ريخ څخه دمخه دورو څخه داويو تمدن يوه څلور لاري كښي ديخواني د نيا د تجارتي، كلتوري او ايده اوژي بدلونو په هر كړ كښي واقع ده او د جغرافيايي داسي يوه موقعيت له برکت څخه مختلفو تمدنو په افغانستان كښي خپلي جرړي و ځغلو اي اوو ده ئي و كړه او زيات هنري اثار يې باقي پرېښول.

د كابل ملي موزيم د افغانستان د ملت د تمدن د تحول ښوونكي دي تل يې د دې ثقافتي

میراث په بنولو کښې زیار ایستلی دی پدی وروستیو کلونو کښې یې د نړۍ د پرو موزیمو په شان دخپل انکشاف لاروهلی او طی کوی یې اوښه پر یالیتو بونه یې په برخه شوی دی .

د تار یخی کښتې څخه :-

د کابل موزیم په ۱۲۹۷ هـ ش کال د باغ بالا په ودانۍ کښې تاسیس شوا و اناری تاریخی مجموعه وې، چه د پخوانو جنسو صندو قحانی هلمته وړل شوی وې .

دا انار، زغری، خو لونه، وسلې، ملی کالی زردوزی، خامک دوزی، اثاث البیت دغرا بیرغونه، قلمی کتابونه او نور شیان وو په ۱۳۰۳ کال کښې دا مجموعه عې

د شاهی ارگ څخه د باغچې د کډو تی په نامه یو یو دانی ته یو وړل شوې. او په ۱۳۰۹ کال کښې د اتار یخی انار د اردلان د بلدیې عمارت ته نقل شوی .

وروسته چه بیا د لرغون پېژندنې تحقیقات په اصولی ډول دیوه کلتوری قرار داد سره سم د افغانستان د حکومت لودنر انسې د جمهورری حکومت تر مخ

لا سلیمیک شو ، ورو ورو عتیقه انار مکشوف او په کابل موزیم کښې په تاریخی مجموعه کښې زیاتوالی راغی دا کښلنی او حفریات چه د ۱۳۲۱ کال راهیسې تل په

افغانستان کښې کیږی د کابل موزیم ورځ په ورځ پېسې غی کیږی او تردې اندازه ی چه نن وینو چه د کابل موزیم د لرغونو او اختصاصی انارو یوه زره

پیوسته در حفاظت این میراث فرهنگی کوشیده است درین سالهای اخیر ما نند بیا موزیم های جهان سیرال انکشاف خویش را بسرعت پیموده ومی بینا ید . و به موفقیت های خوبی نائل گردیده است . از نگاه تاریخی :-

موزیم کابل در ۱۲۹۷ هـ ش در عمارت باغ بالا تاسیس گردید و انار ان عبارت از مجموعه های تاریخی بود که منحصرا سو وقفانه جنسی قدیم در انجا انتقال یافته

بود. این انار عبارت از زره، خود، اسلحه ا لپسه ملی، زردوزی، خامک دوزی ها، اثاث البیت، علم های جهان، کتب اقلمی و غیره

در ۱۳۰۳ این مجموعه ها از ارگ شاهی به عمارتی بنام کوتی باغچه انتقال یافت، سپس در ۱۳۰۹ این انار تاریخی در عمارت بلدییه دارلان منتقل گشت .

بعد از آن که تحقیقات باستان شناسی بطور اصولی بر حسب يك قرار داد کلتوری بین حکومت شاهی افغانستان و حکومت جمهورری فرانسه به امضا رسید آهسته

آهسته انار عتیقه مکشوف و در موزیم کابل بالای مجموعه های تاریخی افرو د گردید این حفریات ها که از ۱۳۲۱ به این

طرف پیوسته به سر زمین افغانستان ادامه دارد موزیم کابل راغنی ساخته میرود بحدیکه امروز میبینیم که موزیم کابل يك موزیم بسیار دلچسپ انار باستانی

پوری موزیم شوی دی، دهم باید ووا، یو
 چه ددی عتیقه اثارو ترخنګ دانتو گرافتی
 اود میکوکاتو مجموعې چه زیات ارزښت
 لری هم بخای نیولی دی .
 دکابل دموزیم اثار د لرغو نوخوزو
 په اساس ترتیب اودینود لو دیاره
 لپښو دل شوی دی .

۱ - ددهی خو نه :-

د بودائی یونان عتیقه آثار، د بودا گچی
 مجسمی اود بوداصحبی چه (Schiste) هیکل
 تراشی شوی او همدارنگه د بودیس
 اثارو اډیوا او عابد مجسمی چه د دغو
 پورتنیو مواد وڅخه جوړی شوی دی په
 دغه خونه کښی دینولو دیاره ایښوول
 شوی دی (له دوهمی پیړی څخه تر شپږمی
 میلادی پوری)

۲ - د بامیان خونه :-

چه داسا نو بودائی مجسمی دیوالی
 نقاشی پکښی دینوولودپاره ایښوول شوی (له
 دریمی پیړی څخه تراومی میلادی پوری)
 ۳ - د دند قستان خو نه :-

د بوداد مجسمی بودیس اثارو اود دیوا تاجه له ختی
 څخه جوړی شوی اویو نانوبودائی دهنر
 روستی خاطر په افغانستان کښی ښی په
 دغه خونه کښی دینوونی لپاره ایښول
 شوی دی (اوومه پیړی)

۴ - د بگرام خونه :-

په دی خو نه کښی د عاج لو حی
 دیوانو رومن نقاشی شوی گیلارونه

واختصاصی گردیده است اما فراموش
 نباید کرد که در پهلوی این آثار عتیقه
 مجموعه های اثنوگرافتی ومسکوکات که
 ارزش فراوان دارد نیز قرار گرفته است .
 اثار موزیم کابل عموماً به اساس
 حوزه های باستانی ترتیبو نمایش یافته است
 ۱ - اطاق هده :-

اثار عتیقه یونان بودائی، مجسمه های
 گچی بودا و صحنه های بودا که
 از سنگ ورقه (Schiste) هیکل تراشی
 شده همدارنگه بودان مجسمه های
 بودیس اثارو دینوولودپاره ایښوول شوی
 الذکر ساخته شده است درین اطاق
 بمعرض نمایش گذاشته شده است
 (قرن دوم الی ششم میلادی)

۲ - اطاق بامیان :-

که مجسمه ها و نقاشی های دیواری
 داسا نو بودائی دران نمایش یافته است
 (قرن سوم الی هفتم میلادی)

۳ - اطاق دند قستان :-

مجسمه های بودا، بودیس اثارو دیوا تاجه
 از سنگ خام ساخته شده و آخرین خاصه ههنر
 یونان بودائی راندرافغانستان تمثیل میکند
 در این اطاق نمایش یافته است (قرن هشتم)

۴ - اطاق بگرام :-

درین اطاق لوحه های عاج، گیلارونه
 نقاشی شده، یونانورومن، قالب الهای
 اسکندری بسپک یونانی

د سکنډری مدالو فالپ په یو نانی سبک سره چه د گچ څخه جوړ شوی مفرغی مجسمی درخام له دبری او مصری پروفیور (سماک ډبره) او چینی لاکو څخه جوړی شوی کاسی او گیلانو نه داته دپوونی د پاره آیپوول شوی (میلادی دریمه او څلورمه پیړی)

۵- د شترک خونه :-

دیو نانو بودائی هیکل تراشی په دی خونه کینی ترتیب شوی (میلادی دریمه او څلورمه پیړی)

۶- دغزنی خونه :- په دی خونه کینی غزنوی مفرغی شیونه دمرمر ډبری لوحی دینکار صحنی په برجسته نقش سره د کونونو شیان او غزنوی دیواری تصویرونه چه په اینسکرگاه کینی کشف شوی آیپوول شوی دی (میلادی ۱۱ او ۱۲ پیړی)

۷- دمدیگک خونه :-

په دی خونه کینی د قبل التاریخ انار لکه دهلیو کوافزارونه ، د صیقلی ډبری توئی او د چقمان ډبری او د قیمتی ډبرو پارچی لکه عقیق ، پیازی لعل ، او هم د فلزاتوله دوری څخه ، چاره ، درفش (رینه) تبراو فلزی پیکانونه (شلونه) او د کونونو نار نمایش شوی دی (د قبل المیلاد د زرو څخه تر دروزرو پوری)

۸- تاریخی تالار :-

دموزیم تالار د ۱۹ پیړی په وسلو او د پاچاهانو په تابلوگانوسره بنایسته شوی دی

از گچ و مجسمه های مفرغی و کاسه ها و گیلانهای از سنگ رخام و پروفیور مصری (سنگ سماک) و لاک چینی نمایش یافته است (قرن سوم و چهارم میلادی)

۵- اطاق شترک :-

هیکل تراشی های یونان و بودائی درین اطاق نمایش یافته است (قرن سوم و چهارم میلادی)

۶- اطاق غزنی :-

درین اطاق اشیای غزنوی لوحه های سنگ مرمر با نقوش برجسته و صحنه های شکار ، و اشیای سفالین و تصویر های دیواری غزنوی مکشوفه لشکرگاه نمایش یافته است (قرن ۱۱ و ۱۲ میلادی)

۷- اطاق مدیگک :- درین اطاق انار قبل تاریخمانند ازار های استخوانی ، پارچه های سنگ صیقلی و پارچه های سنگ چقمان و سنگهای قیمتی از قبیل عقیق و لعل پیازی میباشد و نیز از دوره فلزات کار ، درفش ، تبری و پیکانهای فلزی و انار سفالین نمایش یافته است (بین هزار الی سه هزار سال قبل از میلاد)

۸- تالار تاریخی :-

تالار موزیم به اسلحه قرن زده و تابلوهای شاهان مزین گردیده است

۹- د مسکو کاتو خونه :-

۹- ا طاق مسکوکات :-

د افغانستان د پاچاها نوم مسکوکات دیو نانو باختری دوزی څخه نیوای داعلی حضرت شهید (رح) تر مسکو کاتو پوری کرو نو لوژی یکت په ترتیب سره ترتیب شوی دی .
۱۰- دا تنو گرافی خو نه :-

مسکوکات - سلاطین افغانستان از د و ر ه یو نانو باختری الی مسکوکات اعلی حضرت شهید (رح) به ترتیب کرو نو لوژی یکت نمایش یافته است .
۱۰- ا طاق اتنو گرافی :-

د افغانستان دمختلفو لحایو کالی اود ژوند لو ازم اود نورستانیا نو د اجدادو مجسمی (پخو انی کافر) چه دلرگی څخه هیکل تراشی او منبت کاری شوی اود هند و کش دختیزی برخی د اصلی مدنیت پوری اړه لری په دغه خونه کښی ایښوول شوی دی -
۱۱- دیو گگانی :-

البسه و لوازم زندگی مردمان نقاط مختلف افغانستان و مجسمه های اجداد نورستانیان (کاشرهای قدیم) که از هیکل تراشی و منبت کاری شده و مربوط به مدنیت اصلی حوزه شرقی هندو کش می باشد نمایش یافته است
۱۱- دیو ها :-

دهغو انار و مجموعه چه د د مخوقسمه و څخه د نمایش څخه پاتې ده .
مگر ددی انارو ایښوولو لکه چه د موزیو گرافی نوی سیستم ئی منی نمایش او تنظیم نهومی دلی ، دا انارو د علمی موجودی اود هغی ، د کارتو په ترتیب اود انارو د ترمیم په باب کښی درست فکر نهوشوی دکابلد موزیم تشکیلات هم محدود او فنی اشخاص ئی نه درلودل او نه تر روزنی لاندی نیو ل شوی و اوله بلی خوا د افغانستان د عتیقه انارو عمومی شهره تیت و پیرک ښکاریده ، نو لکه دا انارو نامطلوب نمایش اود موزیو لوژی یکت پیر پرو بلمو نه ددی سبب شول چه د افغانستان

مجموعه آثار یکه از قسمت های فوق الذکر از نمایش باز مانده است .
مگر وضع این آثار طوری که سیستم جدید موزیو گرافی ایجاب میکرد نمایش و تنظیم نیافته بود در باره موجودی علمی آثار و ترتیب کارتهای آن و ترمیم آثار فکر درستی نشده بود ، تشکیلات موزیم کابل نیز محدود و اشخاص فنی نداشت و نه تحت تربیه گرفته شده بود نه از طرف دیگر چهره عمومی آثار عتیقه افغانستان یاشان و پیراگنده جلوه میکرد رویهم رفته نمایش نامطلوب آثار و بسا پرو بلم های موزیو لوژی یک باعث این

حکومت یه‌دی باب کتبی دیونسکو مرسته و غوازی .

له‌ئیکه مرغه په ۱۳۳۶ کال کتبی یونسکو پوهیئت دکابل موزیم داصلاحاتو دپاره افغانستان ته راواستاوه، داهیت له‌دی کسانو څخه جوړو، رئیس ښاغلی گبواتو او کک، ارغون پښو ند نسکی ژک کورتوا، رحیف حافظ ترمیم کار او هوگن تو بلر ارایش ککوونکی و . دی هیئت دکابل موزیم وکوت او کاروبی وکړ او خپل مطالعات او پیشنهادونه یی هر یو موقاماتو ته په شرح دول سره دسیارل چه دهنه اصلاحي پیشنهاد څلور غوره مولاد دا وو :-

۱- دکابل موزیم داداری چوکات اصلاحات
۲- دنووالماربو داخستلو دپاردکاشی بودجی لاس ته راوړل .

۳- دموزیم نوی تویر .

۴- دکابل موزیم دتجویلغانو نظم و نسق .

دیوهی وزارت دیونسکو دهیئت را پور او پیشنهاد ونه په پوره داپرسیی سره وکتل او ترهنه لخوا به چه دیوهی وزارت مالی توان رسیده دزیاتی مرستی تیاری وښود په هماغه اساس پی‌دد و ونمو نه اثنی خونو د پلکسیگلانو (Plexiglas) دالماریو داخستلو دپاره ددولس زرو دارو تخصیص راکړ او همدارنگه یی دموزیم دودانی دترمیم او اصلاحاتو دپاره دڅلور سو زرو افغانیو په حدودو کتبی

شده که حکومت افغانستان از یونسکو درین مورد طالب همکاری کرد، خوشبختانه در ۱۳۳۶ یونسکو هیئتی برای اصلاحات موزیم کابل به افغانستان فرستاد، این هیأت مشتمل بر ښاغلو گبواتو، لوکتر رئیس هیأت، ژک کورتوا، باستان‌شناس، رحیف حافظ ترمیم کار و هوگن تو بلر ارایش گرد بود. هیأت مذکور از موزیم کابل بررسی نمود و صورت مطالعات و پیشنهادات خویش را بمقامات مربوطه بطور مشرح سهرد که چهار اصل عمده آن پیشنهاد اصلاحي ازین قرار بود:

۱- اصلاحات چوکات اداری موزیم کابل
۳- بدست آوردن بودجه کتبی برای خریداری الماریهای جدید .

۳- تویر جدید موزیم .

۴- نظم و نسق تجویلغانو موزیم کابل .

مقام وزارت معارف را پور و پیشنهادات هیأت یونسکو را باداپرسیی زیادی مطالعه فرموده و همکاری مزید خویش را تا جائیکه بینه مالی وزارت معارف اجازه میداد اظهار کرد .

به اساس آن مبلغ دوازده هزار دالر برای خریداری الماریهای پلکسیگلاس (Plexiglas) دو اطاق نمونه تخصیص داده شد و همچنان در حدود چهار صد هزار افغانی برای ترمیم و

منظوری کردی او به ۱۳۳۷ کال کنیی
د کابل موزیم په ترمیم ولگیدی دولس زره
نور داری داغافانستان د بودایی مسکوکاتو
اوانارو د الماریو داخستلو د پاره تخصیص

را کړل .

د ۱۳۳۷ کال په دوی کینی دیو نسکو هیئت
د بل محل د پاره بیا کابل ته راغی او د موزیم
د غړو او کارکوونکو په مرسته یی په کار
شروع وکړه . په نتیجه کنیی زیات
تحولاتو شول .

۱- د بگرام د انارو علمی موجودی او د نمونې

د کولو د پاره د شو نمونو خوښول .

۲- د بگرام د شیانو د نیشو ترتیبول .

۳- د عاج د پرو بنوا او جو ترمیم .

۴- د اسلامی هنر د شیانو نومو جودی

اود د پرو بنوا نارو خوښول او دهغی

د نیشو ترتیبول .

۵- په دهلیز و نو کنیی د کتیو نصبول .

۶- د موزیم د گرانو په ډیر نوی سیستم

سره د بگرام او د اسلامی هنر د نمونې

د کولو نمایش .

۷- د نمونو نه یی نوی د تریب

۸- د کابل موزیم د انارو عمومی احصائیة .

۹- د کابل موزیم د علمی پرسونل د

زورنی د پاره د پرو گرام ترتیب .

د موزیم او د عتیقه انارو د ساتنی د عمومی

مدیریت تشکیلات

د پوهنی وزارت د کلتوری انارو د کنترول

د تمرکز او د علمی ساتنی او په علمی

اصلاحات عمارت موریم منظورود ۱۳۳۷
بمصرف ترمیم موزیم کابل سید
مبلغ دوازه هزار دالر دیگر برای
خرید الماریهای مسکوکات و انارو داتی
افغانستان تخصیص داد نده .

درتابستان ۱۳۳۷ هیات یو نسکو
باردیگر بکابل امدو و بهمکاری اعضای
موزیم شروع بکار نمودند . در نتیجه
تحولات ذیل بعمل آمده :

۱- موجودی علمی انار بگرام او انتخاب

بهترین نمونه ها برای اطاقهای نمونه .

۲- ترتیب قیسه های اشیای بگرام .

۳- ترمیم بهترین لوحه های عاج .

۴- موجودی اشیای هنر اسلامی و

انتخاب از بهترین انارو ترتیب قیسه

های ان .

۵- نصب کتیبه هادر دهلیز ها .

۶- نمایش اطاق نمونه بگرام و هنر

اسلامی به جدیدترین سیستم موزیمو گرافی

۷- ترتیب یک دیوی نمونه .

۸- احصائیة عمومی از کلیه انار

موزیم کابل .

۹- ترتیب پرو گرام برای ترتیب

پرسونل علمی موزیم کابل .

تشکیلات مدیریت عمومی موزیم ها

و حفظ انار عتیقه :

به منظور تمرکز کنترول و وارسی

حفظ انار کلتوری و تنظیم و ترتیب

دول سردهتمی دتنظیم او ترتیب او
 دهیواد دډولولر غونوا نارو دواړسی
 په منظورصا لجه مقام ته یو پیشها د
 وړاندی کړ ۱۳۳۸ کال دمیزان ۲۵
 نیقی د ۴۵ گڼی دفرمان سره سم د نارنگه
 منظور شو چه دموزیمو اودعتیقہ آثار و
 دساتنی عمومی مدیریت دی تا سیس شی
 چه دافغانستان پرتو لوموزیمونواو عتیقه
 آثار ویا ملر نهواری، دکابل موزیم
 مدیریت چه پخوا یوازی دمرکز موزیم دچارو
 مسئول و اودکابل موزیم پوری مختص
 محدود تشکیلات بی ارل دموزیمو په عمومی
 مدیریت سره بی ترقی وکړه په هغه
 ولایتو نو کښی چه دموزیم اساس دنیار
 والیو په واسطه ایښوول شوی ودهغوی
 ا دآره هم دغه عمومی مدیریت ته
 و سپارل شوه ، برسیره پردی دهیواد
 د کښند نو دچارو ادارو وکترول هم
 لکه دپخوا په شان ددی مدیریت وظایف
 وگڼل شول . دنو و تشکیلاتو له مخه دا
 مدیریت یو تن عمومی مدیر او یو تن معاون
 او څو مدیر یو نه لری غوره ځانگی
 او اصلی وظیفی بی دا دی :-
 د عمومی تخنیک برځه :-
 ۱- د ترمیم کاري ځانگه :-

د فلزی شیانو، عاجو، دیوالی تصویرونو
 (فرسک) کچي اود نوبري دانارو
 او نورو شیانو چه دکښند لو (حفرياتو)
 په واسطه کشف شوی او یا اخیستل شوی
 وی ترمیم او پاکوی .

آن بصورت علمی و بازرسی از کلیه
 آثار باستانی کشور مقام و زارت معارف
 پیشنهادی بمقامات صالحه تقدیم کرد
 طبق فرمان شماره ۴۵ مورخ ۲۵ میز ان
 ۱۳۳۸ چنین منظور گردید که مدیریت
 عمومی موزیم ها و حفظ آثار عتیقه
 کند. مدیریت موزیم کابل که قبلا تنها
 مسئول امور موزیم مرکز بود و تشکیلات
 محدود و مختص به موزیم کابل داشت
 محیط صلاحیت آن به مدیریت عمومی
 موزیم ها ارتقا و وسعت داده شد. در ولایاتیکه
 اساس موزیم ذریعه شار و ایها ریخته
 شده بود ادارات آنها نیز به مدیریت عمومی
 موزیم ها محول شد. علاوه بر آن اداره
 و کنترل امور حفاری کشور نیزها زند
 سابق از وظایف این مدیریت شمرده
 شد نظر به تشکیلات جدید. این مدیریت
 دارای یک نفر مدیر عمومی و یک معاون
 چندین مدیریت میباشد. شقوق عمده و
 وظایف اصلی آن عبارتند از :
 قسمت تخنیک عمومی :

۱- شعبه ترمیم کاري :
 ترمیم و پاک کردن اشیای فلزی،
 عاجها و تصاویر دیواری (فرسک) آثار
 کچی و سنگی و غیره که به اثر حفريات کشف
 و یا خریداری شده است .

۱۱- تخنیکي شونو دوزیمونو دفرمانونو دتاریخ

داتنو گرافى شيا نو تر ميم .
دهغو مو ا دو مطالعه چه د عتيقه انا ر
تر ميم دپاره به کار ريزي او دهغو موادو
مطالعه چه د قلمى نسخو دساتنى دپاره
پکار ريزي .

۲ - د عکاسى خانگه :-

چه دا قعا نستان د موزيمو دارغونو
دولو ا بداتو د عکسو نو تيارل او ترتيب
سره به موظفه وى

۳ - د کتابخانه يي مديريت :-

د قلمى نسخو د کارنو ترتيب ، دا قعا
نستان په باب کينى دولو تير و ماخذ و
راژو لول . د قلمى نسخو د کتابک ترتيب .
تر ممکن حد پوري دا قعا نستان دولو
قلمى نسخو را دولو . دا قعا نستان
اود هغه دگا و نويو ملکو نو پوري
مربو طو دارغون پيژندلى د تاريخي
اوانتولوژي کتابونو راول
لاوتيارول .

۴ - داتنو گرافى خانگه :-

داتنو گرافى . دموا دوجمع کول اودهغې
بنيونه او کتنه

۵ - دموزيمو گرافى خانگه :-

دموزيمو علمى موجودى اودولو اوانا رو
د کارنو نو تيارول اودا قعا نستان دارغون
پيژندلى . ده مختلفو دورو مطالعه او تحقيق .

تر ميم اشياى اتنو گرافى .
مطالعه مواد يکه برائى تر ميم اشياى
عيني بکار هر دو مطالعه مواد يکه برائى
حفظ نسخه هاى قلمى بکار ميرود .

۲ - شعبه عکاسى :

که موظف به تهييه و ترتيب فو تو هاى
تمام ابدات باستانى موزيم هاى افغانستان
خواهد بود .

۳ - مديريت کتابخانه :

ترتيب کارتهاى نسخه هاى قلمى .
جمع آوري تمام ماخذ گذشته را جمع
به افغانستان .

ترتيب کتابک نسخه هاى قلمى .
جمع آوري تمام نسخه هاى قلمى
افغانستان تا حد ممکن تهييه کتب باستان
شناسى تاريخي و اتنو لوژي مربوط
افغانستان و ممالک همجوارى .

۴ - شعبه اتنو گرافى :

جمع آوري مواد اتنو گرافى و
نمايش و مطالعه آن .

۵ - شعبه موزيمو گرافى :

موجودى علمى تهييه کارتهاى
تمام اثار موزيم ها ، مطالعه و تحقيق در دوره
هاى مختلف باستان شناسى افغانستان .

۶- د لرغونو آبداتو خانگه :-

د قهرست ترتیب اودله افغانستان د لرغونو

آبداتو د ترمیم، ساتنه او وارسۍ .

۷- د خپرونو خانگه :-

د موزیمو او د افغانستان د عتیقه شناسۍ

د چارو د اطلاعاتو د خپرونو او د هیواد د خلکو

را پلنه د نیکو نو تمدن ته .

نړۍ ته د افغانستان د موزیمو وریزې نښه .

۸- د حفریاتو خانگه :-

نقشه اخستل ، دورنځیورا یورو نو لیکل .

د مکشوفه اثارو طبقه بندی ، د اثارو عکاسی

، د حفریاتو په تجویلی خانه کښی د مکشوفه

اثارو ترتیب . د موزیمو او هتیقه اثارو

عمومی مدیریت ته دراپو رور کول د دې

خانگی اساسی وظایف گڼل کیږي . په

افغانستان کښی بر سریره د کابل پر ملی موزیم

په پنځه متنقوی موزیمونه شته لیکه (دغزنی

موزیم ، د قندهار موزیم ، د هرات موزیم

د میمنی موزیم ، د مزار شریف موزیم)

چې د هر موزیم په راس کښی یو مامور مقرر

شوی دی د ولایتو نو موزیمونه هم د لرغونو

اثارو موزیمونه دی او د هغو مجموعی د غیر

مترقیه کشفیاتو محصولات او یا هغه همدی

چې د معارف دوستو کښی یو له خوا ور کول

شوی دی .

د دې موزیمو نمایش د موزیمو گرانی په

پخوانی سیستم او یا دیوی تجویلیخانه په

شکل دی ، د دې موزیمو نظم و نسق د موزیم

د عمومی مدیریت د مهمو پروژو څخه دی .

۶- شعبه آبدات باستانی :

ترتیب قهرست و حفاظت و وارسۍ

از ترمیم آبدات باستانی افغانستان .

۷ - شعبه نشریات :

انتشار اطلاعات موزیم ها و مور عتیقه

شناسی افغانستان . جلب مردم کشور به تمدن

اجدادی و معرفی موزیم های افغانستان

بدنیا .

۸- شعبه حفریات :

نقشه برداری ، نوشتن راپور روزانه ،

طبقه بندی اثار مکشوفه ، عکاسی اثارو ترتیب

اثار مکشوفه در تجویلیخانه حفریات .

دادن راپور بدمیریت عمومی موزیم ها

و حفظ اثار عتیقه از وظایف اساسی

این شعبه محسوب میشود .

در افغانستان علاوه بر موزیم ملی

کابل پنج موزیم منطقه وی (موزیم غزنی

موزیم قندهار ، موزیم هرات ، موزیم میمنه

و موزیم مزار شریف) وجود دارد .

که فعلاً در راس هر موزیم يك

مامور مقرر شده است . موزیم های ولایات

عموماً موزیم های اثار باستانی میباشد

و مجموعه های آن محصولات کشفیات غیر

مترقیه او یا است که از طرف مردمان

معارف دوست اهدا شده است .

نمایش این موزیم ها به سیستم

قدیم موزیمو گرانی و یا به شکل يك

تجویلیخانه است .

په افغانستان کېنې يو شخصي موزيم هم شته
چېد بناغلي ناشر په سرپرستي سره اداره
کېږي .

دافغانستان حکومت موزيمونه د علمي او
تربيتي موسسو په حيث پيژندلي دي
او دنيو ونځيو زده کوونکي تشويقوي
چې دهغو آثار وڅخه استفاده وکړي د
افغانستان د موزيمو سياست دکابل پوهنتون
د ذيلعلاقه علمي موسساتو او دافغانستان
دنيو ونځيو سره مرسته کول دي . که څه
هم تر اوسه لا د تر بيوي خدماتو شعبه
نهد جوړه شوي خودنيو ونځيو زده کوونکي
ته دکابل موزيم د اعضاو په واسطه لار
نيونه کېږي .
نمايشونه :-

دافغانستان موزيمونه ستاتيك موزيمونه دي
خو موقتي نيونونې او نمايشونه د موزيمو
په عمومي پروگرامو کېنې پيش بيني شوي دي
دافغانستان عتيقه آثار چېد «گيمه»
په موزيم کېنې نيول شوي برسيره پر
هغې دکابل موزيم په ۱۹۴۶ کال کېنې
په کلکته او ورپسې په ديلي او فاهره
کېنې د موزيم د موجود وځينو آثارو
نمايش ورکړي دي .
په سبزني دوبي کېنې دکابل موزيم
هنري يوسلو اويا پارچي د ايتاليا وحدت
په سلام جشن کېنې په تورين کېنې ونيولي

نظم و نسق جديد ادين موزيم هاي يکي
از پروژه هاي مهمه مديریت عمومی موزيم
است. در افغانستان يک موزيم شخصي نيز
وجود دارد که به سرپرستی بناغلي سرور
ناشر اداره ميشود .

حکومت افغانستان موزيم هارا بحیث
موسسات علمی و تربيتي شناخته است و
متعلمين مکاتب را به استفاده انار لڼ
تشويق ميکند. سياست موزيم هاي افغانستان
عبارت از همکاري با موسسات علمی ذيلعلاقه
پوهنتون کابل و مکاتب افغانستان است.
گرچه تاکنون شعبه خدمات تربوي هنوز
تاسيس نيافته مگر متعلمين مکاتب با انهم
توسط اعضاي موزيم کابل رهبري ميشوند.
نمايش ها :

موزيم هاي افغانستان موزيم هاي
ستاتيك اند. مگر نمايش هاي موقتي در
پروگرام عمومی موزيم هاي پيش بيني
شده است .
انار عتيقه افغانستان کوم در موزيم
«گيمه» نمايش يافته است. علاوه بر ان
موزيم کابل در ۱۹۴۶ به کلکته و به
تعقيب آن در دهلي و فاهره نمايش هارا
از بين بعضي آثار موجوده موزيم هارا ترتيب
دايده است .

شوی چه دار و یا د خلکو دیری خوینی
 شوی دافغانستان حکومت ذی علاقه ملتونه
 د بین المللی پروگرامو په نمایش کښی
 افغانستان ته دکلتوری شوروا بطو دپاره
 تشویقوی. دکابل موزیم بی د شنبی د
 ورځو څخه نوره هره ورځ په رسمی ساعتو
 کښی تماشا کوونکی موزیم د لیدلو کتلو
 دپاره منی او د جمعې په ورځو هم داسو
 بجو د ماسپینین تریوی بجی پوری د
 علاقه مندانو راتگ ور تگ منی. دکابل
 موزیم ته د داخلیدو تکت دوه افغانی لادگی
 او د جمعې په ورځ ور تللو د یادې او همدا
 رنگه د لویانو لیدل کتلو د یادې
 دهغه ارزښت له مخه چه دکابل موزیم
 هنری اناربی لری او نمایشی په زړه
 پوری دی د نړی لوی خلگ دکابل موزیم
 د لیدلو سره دلچسپی شودی ده ،
 کله چه سیاحین زمو نږ په بنا بسته
 دکابل کښی قدم زدی دکابل موزیم لیدل
 دخپل پروگرام په لومړی سر کښی نیسی
 د ښار د مرکز څخه دکابل موزیم دلری
 والی په نسبت اکثر شوق مندان دکابل
 موزیم د لیدلو وخت نه مومی سره ددی هم
 هره میاشت د زرو تنو په شا وخوا کښی
 کسان دکابل موزیم گوری دهغه شهرت
 په نسبت چه پدی روستیو وختو دکابل
 موزیم حاصل کړی د تماشا کوونکی او
 کتونکی شمیر مخ په زیاتوالی دی .

در تا بستان امسال یکصد هفتاد
 پارچه هنری موزیم کابل در صدمین سال
 جشن وحدت آیتالما در تورین نمایش
 یافت که مورد دلچسپی مردم اروپا
 قرار گرفت .

روپه مرغه حکومت افغانستان ملل
 ذی علاقه رادر پروگرام نمایش های بین
 المللی بفرص روابط بهتر کلتوری به
 افغانستان تشویق میکند .

موزیم کابل به استثنای روزهای
 شنبه همه روزه تماشا چپان رادر ساعت
 رسمی می پذیرد و در روزهای جمعه از ساعت
 ده الی ساعت یک بعد از ظهر نیز علاقه
 مندان را استقبال میکند تکت دخول موزیم
 کابل دوافغانی است در روزهای جمعه
 ورود رایگان میباشد و همچنین باز دید
 از موزیم های ولایات نیز رایگان است.
 از لحاظ ارزشی که آثار هنری موزیم
 کابل دارد و نمایش آن مطلوب و خوش
 آیند است اشخاص بزرگ جهان به
 دیدن موزیم کابل دلچسپی نشان داده اند.
 سیاحین حقیقه که به کابل زیبا پامی گذارند
 دیدن موزیم کابل رادر مقدمه پروگرام
 خویش قرار میدهند. به نسبت دوری موزیم
 کابل از مرکز شهر اکثر شایعین فرصت
 باز دید را نمی یابند با این هم در حدود
 هزار نفر ماهانه از موزیم کابل دیدن
 مینمایند. به نسبت شهر تیکه درین اواخر
 موزیم کابل کسب کرده است تعداد
 تماشا چپان روبه افزودی است .

خبرونی :-

د موزیم د عمومی مدیریت په پروگرام کښی د خبرونو پیش بینی شوی ده ، دا اوس د موزیم بولارښوونکی (رهنما) په تجربوی ډول په فرانسی ژیبه په گسټیز باندی چاپ شوی دی او په نظر کښی ده چه دالارښوونکی په پښتو ، فارسی او انگلیسی ژبو هم چاپ شی . یو بلاکت دکابل موزیم دمعرنی دیاردیو نسکو دهیئت له خوا خپورشوی دی . هیله ده چه پر ژبه پښتو او انگلیسی ژبه د چاپ څخه راووی .

په کابل موزیم کښی د یو نسکو د پروژی د تطبیق پاتی برخه او هغه چاری چه تر اوسه شوی دی :-

د ۱۳۳۹ کال په دوی کښی د موزیو گرانثی د نوی سیستم په اساس د موزیم د نظم و نسق د نباله دیو نسکو دهیئت د نظریا تو او پیشنهاداتو سره شروع او عملایی دکابل موزیم دکار کوونکو په واسطه د نمونی په ډول (د بگرام او اسلامی) دوه کوټی په ډیر نوی سیستم سره ترتیب کړی د نوموړی هیئت له خوا دیو هنری وزارت ته یو پیشنهاد شو چه دکابل موزیم پاتی شیان او آثار هم په همدی ډول سره ترتیب شی او هغه هم په دی ډول سره :-

د دوهم چت اود لومړی چت چه د قطبی لوبدیز کوټی دی د نمایش دیاره تخصیص و مومی

انتشارات :

انتشارات د پروگرام عمومی مدیریت موزیم هاپیش بینی گردیده است. فعلا یک رهنمای موزیم بصورت تجربوی بزبان فرانسی ذریعه گسټیز انتشار یافته است و در نظر است که این رهنما بزبان فارسی و پښتو و انگلیسی نیز چاپ شود. یک پلاکت برای معرفی موزیم کابل توسط هیأت یو نسکو انتشار گردیده است امید است عنقریب بزبان انگلیسی و پښتو از چاپ نارغ کړد.

د نباله تطبیق پروژو په یو نسکو د موزیم کابل و اموریکه تا کنون اجرا شده د.

در تابستان ۱۳۳۹ د نباله نظم نسق موزیم به اساس سیستم جدید موزیو گرانثی بانظریات و پیشنهادات هیأت یو نسکو شروع و عملاتوسط کارکنان موزیم کابل ضرور نمونه دواطاق (بگرام و هنر اسلامی) را با جدیدترین سیستم نمایش داد از طرف هیأت مذکور پیشنهادی بمقام وزارت معارف بعمل آمد تا بقیه موزیم کابل نیز بهمین ترتیب نمایش یابد وانهم به ترتیب ذیل:

اطاقهای منزل فوقانی و قسمت

شمال غربی منزل تحتانی برای نمایش تخصیص

یابد و اطاقهای قسمت جنوب شرقی

اودلومری چت دجنو بی ختیز کوتی دی
دعلمی دفتر اودری چا رودیاره خاصی شی
دیوهنی وزارت بر سه ره پرهغی چه دولس
نوره نوردالری دنوالماریوداخستهودیاره
راکری دایی هم وویل چه ژردی دموزیو
گرافی نوی سیستم په کابل موزیم کیتی
تطبیق شی

دموزیو عمومی مدیریت د ۱۶ نووالماریو
درسید اوسره د (با میان فنډ قستان ۱ و
مسکو کاتو) ددری کوتو د نمایش دیاره
په لازمه ترتیباً نولاس پوری کیریعی دوه
دری کوتی یوه د بلی پسی خوشی شوی او
د بریتانامزی تپول او وروستل شروع
شول او بیایکیتی بر دی و لخدول شوی که کله
د برق جریان قطع شی چه مو قه اذ طبیعی رتبا
خخه استفا ده و کیری .

ورسی ۱۶ پای الماری چه دنون په
تیو پ سره ر نییزی په هغو در یو
کو تو کیتی و درول شو ی اود بامیان،
فنډ قستان، خیرخانی دکو نل او کمپی
هکی انار انتخاب شول، اود الماریو
د سرواوشنو مغلوبه فرش کینیبول شوی.
ددی دیاره چه د انمایش دمحصلیو اوژده
کونکو اوهم دبین المللی سیاح دیاره دیر
دا استفادی وړشی کونیش و شو چه اناریه
کار توسره ترخوچه امکان لری تشریح
شی اویه خوربوو لیکل شی ددې انمایش په
تکمیلید و سره دکابل موزیم درې تا کلی
خیریومینده لی .

منزل تحتانی مخصوص دفاتر علمی و
اداری قرار گیر د .
مقام وزارت معارف علاوه بر آنکه دوازده
هزار دار دیگر را برای خرید الماریهای
جدیده امر نمودند دستور فرمودند که
بزودی سیستم جدید موزیو گرافی در موزیم
کابل تطبیق شود .

مدیریت عمومی موزیم ها با رسیدن
۱۶ پایه الماری جدید ترتیبات لازمه
برای نمایش جدید سه اطاق (اطاق بامیان
فنډ قستان و مسکو کات) سردست گرفت
یعنی دوسه اطاق متصل یک دیگر تخلیه گردید
این دوانی برای اینکه اطاق هاهم آهنگ
شود دروازه های داخلی حذف و عوض آن
روانها تعمیر گردیده و اطاق رنگ و روغن
مطلوب شده سپس پرده های و ضنی دران
آویخته گردید تا در موقعیکه جریان برق
قطع گردید مشاهده کنندگان در مظالمه انار
موزیم از روشنی طبیعی مو قه استفاده نمایند.
به تعقیب ۱۶ پایه الماریهای که با تیو پ
نیون روشن میشود دران سه اطاق نصب
گردید و انار بامیان فنډ قستان کوتل خیرخانه
و کوه دکه انتخاب گردید و بالای فرشهای
مخملی سرخ و ابی الماریها نمایش یافت
برای اینکه این نمایش برای محصلان و
شاگردان و هم برای سیاح بین
المللی بهتر قابل استفا ده گردد سعی بعمل
آمد تا انار ذریعه کارتها بحد امکان
تشریح گردد و هم به چند زبان تحریر یا بد
بانتکیل این نمایش موزیم کابل سه چهره
مشخص پیدا کرد .

۱- زیاده برخه د موزیو گرافي د نوي سیستم په اساس سره ترتيب شوی ده
۲- لږه برخه چې تر اوسه لا د موزیو گرافي په پخواني سیستم سره پاتې ده که څه هم څه جزئی تعدیلات پکښې شوي دي .

۳- دا نقاشي تان د اټو گرافي اثار چې د ترتيب او نمايش په حال کې دي هيله ده چې ژرد هغی نظم رښت د موزیو گرافي د نوي سیستم په اساس سره وشي
د کابل موزیم د الحاقیې تکمیل :-

د ډبري مودې راهیسې د کابل موزیم د اثارو د ډبروالی او د نجای د تنگوالي له امله په تکلیف و نوله دې امله دهغه الحاقیه تعمیر چې د کابل موزیم په شمال غربي برخه کې شري شوي وي پدې وختو کې د هغې کار تمام شو ، د دې الحاقیې په تکمیل سره د کابل موزیم د اثارو د ترمیم د پاره یوه کوټه او یو د عکاسی لار اتوار او د عتیقه اثارو یوه دپيو او یو لوی سالون د اټو گرافي د نمايش د پاره پیدا کړ .

د ترمیم کوټه :-

د کابل موزیم د اثارو ترمیم د ترمیم کار د نه لر لوله امله یوه گرانه خبره وه او دا ویره وه چې دا قیمتی اثارو روړودمخه لاړشي په تیره بیا د بگرام عاجونه چې د زمانې په تېریدو سره چاودیدل او خرابیدل ، دا اثار چې د انسان څخه هم حساس

۱ - قسمت زیادیکه به اساس سیستم جدید موزیو گرافي مرتب گردیده است .
۲- قسمت کمی که هنوز به سیستم قدیم موزیو گرافي با وجود تعدیلات جزئی در آن بعمل آمده هنوز باقی مانده است .
۳- آثار اټو گرافي افغانستان در حال ترتیب و نمايش است امید است عنقریب نظم و نسق آن به اساس سیستم جدید موزیو گرافي انجام یابد .
تکمیل الحاقیه موزیم کابل :-

از دیر زمانی موزیم کابل به اثر کثرت اثار و ضیق بودن جای در مضیقه بود بنابراین تعمیر الحاقیه قبل از قسمت شمال غربي عمارت موزیم کابل شروع گردیده بود که درین او احرکار آن انجام یافت . با تکمیل این الحاقیه موزیم کابل دارای يك اطاق جدید برای ترمیم اثار و بیک لار اتوار عکاسی و بیک دیوی اثار عتیقه و بیک سالون بزرگ برای نمايش مجموعه های اټو گرافي گردید .

اطاق ترمیم :-

ترمیم اثار موزیم کابل به اثر نداشتن ترمیم کار بیک معضله بزرگی را بوجود آورده بود دبیم آن میرفت که آهسته آهسته اثار گرانها خود بخود نابود گردد خاصاً عاج های منحصر بفرد بگرام که مرورایا م سبب ترکیدن و ورق ورق شدن آنها میگردد این اثار که طبیعت حساس تر از انسان دارد طبعاً به

طبیعت لری زیات اهتمام ته دیره اده
 لری یوه ترمیم کاران اوس یوه شوی دی
 چه (Acitade de Vinyle) - اسیتات
 دوو وینیل دعاج مو لو کو لو نه
 سره سخت و رولی اوده غې په واسطه دعاج
 لوحې ټینگیزی او کلکیزی . نو د ډ
 پاره چه دکابل موزیم دانارو بڼه دول سره
 غم و خوړلشی دانغا نستان د حکومت
 دغو بڼتني سره سم یونسکو موسسې بناغلی
 رحیف حافظ چه د عتیقه آثار دیوونه پر با
 تجربه ترمیم کارو رامعرفی کړا و په
 ۱۳۳۸ کال کښی ئی دکابل موزیم ته
 راواستاوه دیونسکو د متخصصین په اټلو
 سره دیوهنی وزارت د ترمیم کاری یوه
 کار گاه دکابل په موزیم کښی جوړه
 کړه او د صنایعو د ښوونځی څلورتنه زده
 کونکی یې دغه متخصص معاونان مقرر
 کړل چه له یوې خوا دغه کاران د بناغلی
 رحیف حافظ سر د اثارو په ترمیم کښی
 مرسته وکړی او له بلې خوا د ترمیم کاری
 رموز د دغه بناغلی څخه زده کړی چه وررسته
 دکابل موزیم دانارو په ترمیم کښی څه
 مشکلات و نه لری . که څه هم بناغلی حافظ
 د سوریې داغتشاس په نسبت و نه شو کولای چه
 له پنځو میاشتو څخه زیات دکابل په موزیم
 کښی کار وکړی خو سره له هغی هم د دغه
 متخصص په زیار ایستلو سره دعاج ښی لوحې
 دخرابی څخه خلاصی شوی په ۱۳۳۹ کال

اهتمام بیشتر احتیاج زیاد دارد. امروز
 ترمیمکاران ماهر در یافتنه اند که
 (Acitade de Vinyle) اسیتات دووینیل
 مولو کولهای عاج را با همدیگر سخت
 می بندد و بوسیله آن لوحه های عاج
 استحکام و استقامت می یابد. پس
 برای اینکه از آثار موزیم کابل بصورت
 اساسی غمخواری و واری شود د رائر
 خواهش حکومت افغانستان موسسه
 یونسکو بناغلی رحیف حافظ را که یکی
 از با تجربه ترین ترمیم کاران آثار
 عتیقه بود معرفی نمود و در سال ۱۳۳۸
 بموزیم کابل فرستاد به آمدن متخصصین
 یونسکو وزارت معارف یک کارگاه
 ترمیم کاری را در موزیم کابل تأسیس
 کرد و چهار نفر از محصلین مکتب صنایع
 را بحیث معاون متخصص مذکور مقرر
 نمود تا این اشخاص از یک طرف به بناغلی
 حافظ در ترمیم آثار معاونت کنند و از
 جانب دیگر رموز ترمیمکاری را از
 بناغلی موصوف بیاموزند تا بعد از ۱۵
 موزیم کابل در ترمیم مشکلاتی نداشته
 باشد. اگر چه بناغلی حافظ به نسبت
 داغتشاس سوریه نتوانست بیش از پنج ماه
 در موزیم کابل کار کند مگر با انهم
 بهترین لوحه های عاج به اثر زحمت کشی
 های این متخصصین نجات یافت .
 در سال ۱۳۳۹ سه نفر از این ترمیمکاران

کتابخانه ددی ترمیم کوونکودری تنه دیوهنی وزارت لهخوا دمشرق موزیم تهواستول شول چه دیناغلی حافظ په لارینوو نه سره په دغه خانگه کتبی خپل معلومات زیات کړی دکابل موزیم ترمیم کوونکی په دمشق کتبی د (۹) میاشتو دستاژنه وروسته وطن ته بیرته راغلی. ددوی درانگه وروسته دیناغلی حافظ دیونسکو دخواد بلخل دپاره بیادو میاشتو له مخه راواستول شو اوس پدی کارگاهه کتبی چه فنی افرادو اود ترمیم کاري دموادو اود ترمیم دسامان له خوا همینه نظم و نسق مندل دی یوپی سابقه فعالیت لیدل کیژی .

د عکاسی کارگاهه :-

از طرف وزارت معارف بموزیم دمشق فرستاده شدند. تا معلومات خویش را درین رشته تحت ره نمائی دیناغلی حافظ توسعه بخشند. ترمیم کاران موزیم کابل بعد از مدت (۹) ماه ستاژ در موزیم دمشق بوطن مراجعت کردند و به تعقیب آن بنا غلی حافظ و با ردیگر از طرف یونسکو بر ای دو ماه فرستاده شده .

اکنون درین کارگاه جدید که از لحاظ افراد فنی و مواد ترمیم کاری و افراد ترمیم نظم و نسق بهتری یافته است یک فعالیت بی سابقه ای دیده میشود.

کارگاه عکاسی :

دکابل موزیم دائاره علمی موجودی دکارتو نو دپاره عکسونه مهم او په کابل موزیم کتبی دیوی عکاسی جوړول یولازمی کارو نوله دی له امله په ۱۳۳۸ کابل کتبی د عکاسی یوه کارگاه جوړه شوه او په ۱۳۴۰ کال کتبی دلحاقتی په بشپړه کیدلو سره یوښه لار اتوار جوړشو اوس دموزیم دائاره یو زیات شمیر د موجودی دمقصد دپاره عکاسی شوی دی عمومی دیو :-

د بیوی عمومی :

دکابل موزیم دائاره علمی موجودی دکارتو نو دپاره عکسونه مهم او په کابل موزیم کتبی دیوی عکاسی جوړول یولازمی کارو نوله دی له امله په ۱۳۳۸ کابل کتبی د عکاسی یوه کارگاه جوړه شوه او په ۱۳۴۰ کال کتبی دلحاقتی په بشپړه کیدلو سره یوښه لار اتوار جوړشو اوس دموزیم دائاره یو زیات شمیر د موجودی دمقصد دپاره عکاسی شوی دی عمومی دیو :-

موزیم کابل ناقیدیک دیوی منظم بودانا ربصورت پراگنده مشتت در بعضی اطاقهای موزیم افتاده بود در قدم اول یک تعداد الماری ها ذریعه فابریکه جنگلک فرمایش داده شد .

کابل موزیم یوه منظمه دیو نه درلود، اثارتیت و پرک دموزیم په لځینو کوټو کتبی پراته وو، دلو مزی لخل دپاره یو شمیر الماری د جنگلک د فابریکی په واسطه جوړی شوی

به ۱۳۳۸ کال کینی دالماری دکابل موزیم
 تهر اول شوی وروسته بیادیو نسکود هیئت
 به مرسته د بگرام و مدیکت اثار چه د
 نمایش خغه یاتی ووددی الماری یو به
 روکو کینی به منظم دول سره کینی بدول
 شول کله چه نوری مناسبی الماری
 دانارو دیاره تیاری شی تروسه وسه به
 دموزیم قول اثار به عمومی دیو کینی
 چه به الحاقیه کینی جوړه شوی ده کینی بدول
 شی .
 داتنوگرافی خونه :-

یخواد کابل موزیم داتنوگرافی اثار به ده لیزو
 او لیزو کوکو کینی به نامطلوب دول سره
 ایندول شوی و اوهره گری به خاوری او نوری
 پری پریوتی اودا کالی به لایسی زوون .
 نو په اول وخت کینی داسه چه
 شو چه داتول اثار راتو و
 کخو رو کینی و لایسی زوون پری
 وشندل شی او چه اثار به لایسی زوون
 دوهم چه یو دای تارو داسه لایسی زوون
 و لاکل شو اوس ددی اثارو داسه لایسی زوون
 به اساسی اونوی د لایسی زوون ترتیب شوی
 دکابل موزیم کار کوونکی به کنگه مصر و
 کوری دی ، او کوونش کینی چه ترخو
 چه امکان واری دانغانستان د مغلکو
 پر خو کلتور به ینه او غوره دول په دغه
 کوونکینی نمایش ومومی .

در ۱۳۳۸ این الماری ابووزیم کابل
 آورده شده و سپس هر یک از هیات
 یونسکو اثار بگرام و مدیکت که از
 نمایش بازمانده بود در بین روک های
 الماری ها بطور منظم ترتیب یافتند .
 الماری های ماسکدیگر برای اثار
 دیگر تهیه شد و در امکان کابل اثار
 موزیم درین دیوی عمومی که در الحاق
 آید دگر است تنظیم خواهد یافت .
 اطارنوگرافی :

قدامت اثار نوگرافی موزیم کابل در
 ده لیزو بعضی اثارها بطور نامطلوب
 نمایش یافته بود و هر لحظه گرد و خاک
 بر این مجموعه ها نشسته و این لباس
 را بیشتر ترسو ده میساخت .
 پس در مرحله اول چنین تجویز گرفته
 شد که کلیه این اثار با است جمع
 و در خریطه های پلاستیکی حفظ و ادویه
 لازم بر آنها پاشیده شود ، اکنون
 که الحاقیه تکمیل گردیده است منزل
 دوم آن برای نمایش این اثار تعیین
 گردید و حالا نمایش این اثار بطور جدید
 و اساسی کارکنان موزیم کابل را
 سخت بخود مصروف ساخته است
 کوشش بعمل می آید تا حد امکان کلتور
 مادی نقاط مختلف انغانستان به شیوه
 پسندیده درین اطار نمایش یابد .

دقنی کسانو روزل :-

موزیمونه علمی موسسات دی چه دهغود
نظم او نسق او خیدنی او نورو خدمتو نو دپاره
دقنی اوسلکی کسانو وجود ضروری دی.
متا سفا نه دکابل موزیم داسی کسان نه
درلودل، نو دیوهنی وزارت دلو مود و بنخو
کلونو په پلان کندی دادیاتو دیوه عی
یو شمیر لسانه چیدناریخ او جغرافیه
په خانکه کینی یی تحصیل کړی و په کابل
موزیم کینی مقرر کړی و شمیرنی په خیلو
وظیفو کینی موفق شول او اوس هم دموزیمو
گرافنی دنوو پرنسببو به نظر کینی یواو
سره دموزیم په عمومی مدیریت کینی بڼه
خدمتونه کوی .

وریسی ددوهم پنځه کلن پلان په اخر کینی
دیوهنی وزارت داستقلال او جات دلیسو
یو شمیر فارغ التحصیلان وټاکل او دلرغون
پیژندنی ، مهندسی ، دلرغونو آبد ا تو
په ترمیم اوسویو اتنولوژی په شق کینی
یی خارج ته واستول دغو کیانو شه موده
په خپله دکابل په موزیم کینی ستاز و کړ
اوهمی موقع ومیندله چه دخارجی لرغون
پیژندونکو په مرسته دیو ادجینی لرغونی
انارو وینی .

هغه کسان چه دسکالر شیب تر پروگرام
لانندی خارج ته واستول شول دادی :-
دوکتور عبدالرحیم ضیائی دافغانستان
دموزیمو پخوانی آمرچه اوس د تاریخ
دانجمن رئیس دی. بناغلی احمد علی

تر بیه اثر ادقنی :

موزیم هامو سات علمی اندکه برای
نظم و نسق و تتبع و باقی خدمات آن به
وجود اشخاص قنی و مسلکی نیاز مند می باشد .
متا سفا نه موزیم کابل فاقد چنین
شخصیت ها بوداند اوزارت معارف در خلال
دوران پلان پنج ساله اول یک تعداد
لیسانسه های فاکولته ادبیات راکه
در رشته، تاریخ و جغرافیه تحصیل کرده
بودند در موزیم کابل مقرر کړی . عمده
از انها در وظایف خویش موفق
گردیده و هغو زهم با در نظر گرفتن
پرنسپ ها ی جدید موزیمو گرافنی
خدمات خوبی در مدیریت عمومی موزیم ها
انجام میدهند به تعقیب آن
در شروع پلان پنج ساله دوم وزارت
معارف یک تعدادا ز فارغ التحصیلان
لیسه های استقلال و نجات را انتخاب
و به شوق باستان شناسی، مهندسی، ترمیم
آبدات باستانی و سوسیو اتنولوژی
بنا رج اعزام کړی . این محصلین
مدتی در خدمت موزیم کابل ستاز نمودند
و هم موقع یافتند به مرانی باستان شناسان
خارجی از بعضی آثار باستانی
کشور دیدن نمایند .
اشخا صیکه تحت پروگرام سکالر شیب
بنا رج اعزام شدند عبارتند از
بناغلی دوکتور عبدالرحیم ضیائی
امر سابق موزیم های افغانستان فعلا
رئیس انجمن تاریخ ، شاغلی احمد علی

معمدنی، محمد ابراهیم، قدام محمد، یار محمد
 محمد طاهر، نیک محمد سلیم او عبدالروف.
 نور کسان چند عالی تحصیلا تو دیاره
 دیوهنی دوزارت له خوا او دیوهنی دوزارت
 په لگنیت قرانسی او المان ته ولیزل شول
 او تراوسه لایه تحصیل بوخت دی بناغلی
 نعمت الله، محمد اسلم صافی د لرغون پیژندنې
 په خانکه کښی المان ته. او محمد اسلم
 او عبدالواسع د لرغون پیژندنې د مهندسی
 په خانکه کښی قرانسی ته. او ثناء الله
 او محمد احسان د اتنو لوژی په خانکه
 کښی قرانسی ته. نجیب الله عمر، ترین، طرزی
 په لرغون پیژندنې کښی قرانسی ته استول
 شوی دی.

د کابل موزیم د قلمی نسخو ودانۍ :-

د کابل موزیم (۷۲۵) د ښوونځی فارسی او عربی
 قلمی نسخی لری پخوا د اولی نسخی پرته
 د علمی موجودی - څخه نامرتبه په الماریو
 ایښودل شوی وی ۱۳۳۸ کال په دوی کښی
 وروسته له هغی چه د کتا بخانی ودانۍ ترمیم
 اورنگه شوه، د کابل موزیم غړو دیوهنی
 دوزارت د محترم مشاورینو بناغلی گو یا
 اعتمادی او جناب دوکتور انصاری اود
 همایونی معظم اعلیحضرت دمطبوعاتی مشاور
 استاد خلیلی په مرسته ټولی قلمی نسخی علمی
 موجودی کړی اویه منظم وکارا توی تثبیت
 کړی وروسته یی ډیری ښی نسخی انتخاب
 اود قلمی نسخو دودا نیو په شپږو کوټو کښی
 یی چه د کابل موزیم د عتیقه انارو دودانۍ

معمدنی، محمد ابراهیم، قدام محمد، یار محمد
 محمد طاهر، نیک محمد سلیم، و عبدالروف
 اشخاص دیگر که هم چنان برای
 تحصیلات عالی از طرف وزارت معارف
 و به صرف وزارت معارف بفرانسه
 و المان اعزام شدند و هنو زم مشغول
 تحصیل اند عبارتند از بناغلی نعمت الله
 ، محمد اسلم صافی در المان غربی شق
 باستانشناسی و محمد اسلم ، عبدالواسع
 شق مهندسی باستانشناسی در فرانسه
 ثناء الله ، محمد احسان شق
 اتنولوژی در فرانسه، نجیب الله عمر
 ، ترین، طرزی شق باستانشناسی در فرانسه

عمارت نسخه های قلمی موزیم کابل
 موزیم کابل دارای (۷۲۵) نسخه های
 قلمی فارسی و عربی و ښوونځی است
 قبلا تمام این نسخه ها بدون موجودی
 علمی و نامرتبه به الماریها گذاشته شده
 بود. در تابستان ۱۳۳۸ بعد از آنکه
 عمارت کتا بخانه ترمیم و رنگ آمیزی
 گردیده اعضای موزیم کابل به معا و نت
 مشاورین محترم وزارت معارف (جناب
 کوپای اعتمادی جناب دوکتور انصاری
 و جناب استاد خلیلی مشاور مطبوعاتی
 اعلیحضرت معظم همایونی تمام نسخه قلمی را
 موجودی علمی و بداخل کتارت های منظم
 ثبت نمودند سپس بهترین نسخه ها انتخاب
 و در شش اطاق عمارت نسخه های قلمی
 که در دو صدمتری غربی عمارت آثار

به دوه سوه متری کتبی واقع دی په بڼه شان سره ترتیب کړی. لځینی غوره نسخه یی دادی د مولوی مثنوی معنوی : مدون ثنی

عبداللطیف عباسی دی چه په ۱۰۴۷ هجری قمری کتبی دافغانستان دانه پوشا نو په کلی کتبی په پینور کتبی د نزدی او یا و نسخه سره دمقابلې نه وروسته یی دغه بڼه نسخه تدوین کړی ده .

عبداللطیف عباسی هغه خوک دی چه د سنایی د حدیثی په حقله یی هم داکار کړی او امام الحدایق یی تدوین کړی او شرح حدیقه یی تالیف کړی ده د کتاب په اخر کتبی دوهمه بڼه دخپله عبداللطیف خط الوستل کیژی او د کتاب په شروع په دوو لمریو مخونو کتبی دخان خانان عبدالرحیم خطدی دا کتاب تذهیب او تزئین لری دیباچه و عنوان برشش دفتر په طلا اولاجورد وشنگر قو او سپینو خطوط برنیاسته او استادانه په مختلف ډول تذهیب او ترصیح شوی، عنوانونه برشگر قو د بیتو نو تر منځ جدول او حاشیه په طلا ، سیاهی اولاجورد وو :
ذخیره الملوك؟

د میر سید علی همدا نی چه په ثانی علی سره مشهور دی او په ۷۸۶ هجری کتبی مه دی تالیف دی اولیکو نکلی یی ملا محمد یعقوب خویش نویس دی لیکو نکلی یی دسراج الملت والدين دپاچاهی ترروستیو کلو نو پوری ژوندی ولومړی اودوهمه صفحه یی موشی غاښی چه په طلاوسیاهی لیکل شوی

عتیقه کابل مولیسم واقع است بطور بهتری نمایش یافت .

بعضی نسخه های برگزیده آن عبارتند از :
مثنوی معنوی مولوی :
مدونه عبد اللطیف عباسی است که

د رسال ۱۰۴۷ هجری قمری درقریه آهنپوشی تیرمی بعد از مقابله تخمیناً با هفتاد نسخه این نسخه شریفه را تدوین نموده است .
عبداللطیف عباسی کسی است که در مورد حدیقه سنایی نیز این کار را نمود .
و امام الحدایق را تدوین و شرح حدیقه را تالیف کرده است . در آخر کتاب دو جا مخط خود عبداللطیف خوانده میشود .
و در آغاز کتاب در دو صفحه خط عبدالرحیم خان خانان میباشد .
این کتاب دارای تذهیب و تزئین میباشد .
دیباچه و عنوان برشش دفتر با طلا و لاجورد شنگر و سفید آب نهایت زیبا و استادانه بصورت مختلف و تذهیب و ترصیح گردیده عنوانها باشنکرف، جدول بین آیات و حاشیه طلا مرکب و لاجورد است ذخیره الملوك :

تالیف میر سید علی همدا نی مشهور به علی ثانی متوفی ۷۸۶ هجری کتاب ملا محمد یعقوب خویش نویس است . کتاب تا او اخر سلطنت سراج الملت والدين امیر حبیب الله میزیست صفحه اول و دوم موشی دندان با طلا و مرکب و حاشیه صفحه اول و دوم

اودلو مزی اودوم مخ حاشیه دکلا نو به یانی
بیکل شوی اودا کتاب په ۱۳۲۸ کال کښی
لیکل شوی دی.

د جامی سلسله الذهب و سخته الا برار :-
دا کتاب د جامی په خپل خط دی ز کاری
او تر ټین نه لری دا کتاب ټول په یوه اسلوب
اوشیوه لیکل شوی خطی شکست ته ما یل دی
خو دیر خوا نا - سلسله الذهب فلسفی او
اخلاقی مسایلی لری چه حکایات
او مثالونه هم پری را وړل شوی لکه
عقا یدو اسلامی اصول او دفر آن دغونو
ایتونو تفسیر د حکمت مطالب لکه د
چبر مسأله او اختیار و معانی مانده بحث
په حقیقت کښی بحث او نور دسی شیآن لری.
د امثونو د سلطان حسین با یقرا په
نامه لیکل شوی دی سخته الا برار په
عرفانی دینی معانی کښی لیکل شوی
او د سلطان حسین په نامه دی بنی قصی
او بنایسته مثالونه لری .
د جامی دیوان :-

قصیدی ، غزلونه ، قطعی ، څلور یغی
مرثیې او ترکیب بندو نه لری دا
کتاب په غالب گمان د جامی په خپل
خط دی، دا نسخه دکابل موزیم د نسخو
څخه یوه قیمتداره نسخه ده . دا دیوان
یوه مقدمه او یوه میناتور ی سرلوحه لری .

گلابر که های مذهب . این کتاب
در سه ۱۳۲۸ تحریر شده است .
سلسله الذهب و سخته الا برار جامی :-
این کتاب بخط خود جامی میباشد .
بدون تذهیب و تزئین این کتاب
سراپا به یک شیوه و اسلوب نوشته شده
خط آن ماننل به شکست است ولی نهایت
خوانا . سلسله الذهب حاوی مسائلی
فلسفی و اخلاقی با حکایات و امثله از قبیل
عقا یدو اصول اسلامی و تفسیر بعضی آیات
قرآن ، مطالب حکمت نظیر مسأله چبر
و اختیار و معانی مانده بحث
در حقیقت حق و غیره میباشد . این مثنوی
په اشع سلطان حسین با یقرا تحریر شده
است سخته الا برار در معانی دینی عرفانی
و بنام سلطان حسین است دارای حکایات
لطیف و تمثیلات ظریف میباشد .

دیوان جامی :-

مشمول بر قصاید ، غزلیات ، قطعات
رباعیات ، مرثی و ترکیب بندی ها میباشد
این کتاب به گمان غالب بخط خود جامی
میباشد . این نسخه از نسخهای نفیس و
قیمتدار موزه کابل است . این دیوان
دارای یک مقدمه و یک سرلوحه میناتور ی
است .

د جامی تحفة الاحرار :-

دامشوی ددینی او عرفانی مطلبونو لرو نکی او دنظامی دمخزن الا سر اړپروژن چه په ۸۸۶ کال کښی ویل شوی اودولس مقالی اری اویه هغه کښی دناصرالدين چه په خواجه احرار مشهور دی نوم اخیستل شوی چه دنقشبندی طریقی مشرا و دجامی معا صروایکل شوی اولته دشا عرس تاینه شوی ده -

قولی پانی ۱ و حاشی می رنگ رنگ ابری لری او طلا کوبدی عناوین دزرو او سفیداب په ټول لیکل شوی په هجری سنه کښی حضرت مولینا جامی دمرگ څخه دلس کاله مخه لیکل شوی د لیکو نکی نوم نه دی معلوم .
خه نعلیق دمیاناتور دوه تصویره لری اودهرات دپهمی پیری دنقاشی د مکتب په شیوه لیکل شوی دی .

د سعدی بوستان :-

دسعدی بوستان په متنوی ایکه ده چه په بجز تقابل لیکل شوی او اخلاقی او اجتماعی مطالب لری دا منظومه اخلاقی او اجتماعی ښه دستوره لری او دقاریسی ادبیاتو ښه نمونه ده .
په نعلیق خط او په رنگه خو قندی کاغذ په ۹۸۷ کښی لیکل شوی دکاتب نوم اظهر دی -

تحفته الاحرار جامی :

مثنوی حاوی مطالب دینوی و عرفانی پروژن مخزن الاسرار نظامی که در سنه ۸۸۶ هجری سروده شده مرکب از دوازده مقاله است و در آن نام ناصرالدین معروف به خواجه احرار ذکر شده که از روسای طریقه نقشبندی و معاصر جامی

بود ممدوح شاعر واقع شده است .

تمام اوراق و حواشی آن دارای ابری های ملون زرافشان و طلاکوب است .

عناوین به طلا و سفیداب رقم یافته کتابت در سنه ۷ هجری (دوازده سال قبل از وفات حضرت مولینا جامی) نوشته شده اسم کاتب معلوم نیست خط نستعلیق دارای دو تصویر مینا تو ربه شیوه مکتب نقاشی قرن نهم هرات است .

بوستان سعدی :

بوستان یا سعدی نامه مثنوی است در بجز تقارب و حاوی مطالب اخلاقی و اجتماعی است این منظومه دارای بهترین دستورهای اخلاقی و اجتماعی و نمونه شیوای ادبیات فارسی است .

په خط نستعلیق و کاغذ خو قندی ملون در سنه ۹۸۷ کتابت یافته اسم کاتب اظهر میا شد

د خواجه حافظ دیوان :-

د طلا په وېو او رنگو حاشیوا و
مصورزرا نشان و جدول لرو نکى دى
نوه مینا تو رتصو یرو نه لری چه په پوره
استادى او مهارت ایستل شوى او د
دیوان حاشی په رنگه و ا بریو او
زرنگارى سر د جتا نه شوى ټول دهغه عصر
په نقشو نو او ریزه کار بود طلا په خاصو
او بوسره مرین شوى نى په نسبت تعلق خط
په نیمه قلمه دول په پوره توانائى و قوت
لیکل شوى دا کتاب دهغه عصر د نقاشانو
او خطا طانو او مذهبونو له خوا فریدون
حسین میرزا د سلطان حسین با یقر الحوی
ته په ۹۰۷ هجرى کینى لیکل شوى لیکن نکى
پى دهغه عصر مشهور خطا طامحمد محسن
دى دا دیوان و د نوره تقیسه نسخه و
دهغه وخت د غنایو و نجا فو خجه گنل گپزى
خمسه یا پنچ گنج امیر خسرو دهلوى چه په
۷۲۵ کینى مه دى :

چه د مطلع الانوار، خسرو شیرین
لیلى او مجنون آینه سکندری او هشت
بهشت لرو نکى دى .
ملون حوا شى لری او طلا کوبى
چه فوق العاده ریزه کارى او طلا کارى
پکینى شوى ده . په نسبت تعلق خط بنابسته
لیکل شوى د لیکلو سنه یى ۹۸۲
دى او لیکن نکى پى محمد بن علا وادین
دى او دخاف دیولایت کینى لیکل شوى

دیوان خواجه حافظ :

بآب طلاو حوا شى ملون وزرا نشان مصور
و مجدول است دارای دو تصویر مینا تو را ست
که با نهایت استادى و مهارت ترسیم
شده حوا شى دیوان به ابرى های ملون
وزرنگار تر بین گردیده تمامه
نقوش و ریزه کارى ها نقاشى آن عصر
باب طلا مزین گردیده است خط نسبت تعلق
بطور نیم قلم با توانائى و چه ره دستى تمام
نگاشته شده این کتاب از طرف نقاشان
و خطا طان مذهبین آن عصر برای فریدون
حسین میرزا پسر سلطان حسین با یقر
در سنه ۹۰۷ هجرى نوشته شده کتاب
آن محمد محسن خطا ط معروف آن
عصر است . این دیوان یکی از بهترین
نسخه های نفیس و از غنایم و تجار و فرورگار
است که در کتابخانه موزیم کتابل محفوظ
مانده است .
حمسه یا پنچ گنج امیر خسرو دهلوى متوفى
۷۲۵ هجرى :

شامل مطلع الانوار - خسرو شیرین - لیلی
مجنون - آینه اسکندری هشت بهشت میباشد
دارای حوا شى ملون و طلا کوب است که
در آن فوق العاده ریزه کارى و طلا
کارى بکار رفته است با خط نسبت تعلق نهایت
ریا . سنه کتابت ۹۸۲ کتاب محمد بن
علاؤ الدین در ولایت خاف تحریر یافته از
صفحات اخر معلوم میشود که از طرف کتاب

دروستیو مسخو نوڅخه معلو میږی چې د
لیکونکي له خوا د هندوستان د کور کانی
پادشاه جلال الدین اکبر حضور ته وړاندی
شوی اوڅه موده دا کتاب د بخارا
دیداد شاهانویه خزانه کښی اود بخارا د امیر
سید عالم خان له خوا دا قفانستان یاچا
اعلی حضرت امیر حبیب الله خان ته اهدا
شوی دی

په یوه وفاقه کښی اوس کتاب به -

چې د هفتاورنگ جامی، خمسہ

نظامی او خمسہ امیر خسرو دهلوی
لرونکی دی. دا نفیسہ نسخه په ۱۸۷۹ کښی

لیکل شوی ده لیکونکی نوم یی نه دی
معلوم. په نستعلیق خط لیکل شوی او په
دیر بنا یست کښی دا نسخه د زمانی د
نفايسوه وغنا یوڅخه گنل کیږی .

دا نفیسہ مجموعه مصوره او مطلا ده
متعددی سرلوحی او مذهبی ترنجی لری
چې ټولی په یوه اسلوب طلاکاری او
مینا توری شوی دی -

۳۳ مینا توری تصویرونه لری چې د کتاب
د قصو او موضوع سره برا بری په ډیر ښه
شان او نفاست سره مینا توری شوی دی
دا مجموعه چې یو جهان قیمت لری د کابل
په موزیم کښی موجوده ده له نیکه مرغه
دهغو شوو پیښو له نا تارڅخه چې داسی
قیمتی خزانوته پیښی ساتل شوی ده -
د سدی بوستان د میر عماد په خط سره :

دا نسخه په ۱۰۱۲ کښی د میر عماد الحسینی

په پیشگاه جلال الدین اکبر پادشاه کور
کانی هندوستان تقدیم گردیده وهدتی
هم این کتاب در خزینه شاهان بخارا بوده
از جناب سید عالم خان امیر بخارا بحضور
اعلی حضرت امیر حبیب الله خان پادشاه
افغانستان اهدا گردیده است .

هغه کتاب دریک وفاقه

که مشتمل است بر هفت اورنگ جامی، خمسہ

نظامی و خمسہ امیر خسرو دهلوی . این
نسخه نفیس در سنه ۱۸۷۹ نوشته شده است
نام کاتب معلوم نیست . خط نستعلیق در

کمال زیبائی این نسخه از جمله نفايس
و غنا یی روزگار است .

این مجموعه نفیس مصور و مطلا بوده دارای
سرلوحه های متعدد ترنجی های مذهب
که تماما به یک اسلوب طلاکاری و مینا
توری شده .

دارای ۳۳ تصویر مینا توری است که
مصابق به قاص و موضوع کتاب بانهايت
زیبائی و نفاست مینا توری شده است . این
مجموعه جهان بهادر کتابخانه موزیم کابل
موجود است و خوش بختانه از دستبرد
حوادث شومی که بر این گونه گنج های
قیمتی وارد میشود محفوظ مانده .

بوستان سعدی بخط میر عماد :

این نسخه در سنه ۱۰۱۲ بخط میر عماد

په خط لیکل شوی ده خط یسی
نستعلیق په پوره بنا یست ، مهارت او
استادی سره لیکل شوی زرکوبی حواشی
دهمدی بوستان له مخه امیر حبیب الله خان
زنگوگرافیکو لکه چه دعکسی بوستانو
په نامه په ټولو لجا یو کښی میندل کپزی
دانسخه دکابل موزیم یوه بنا یسته او دیر
نفسیه نسخه ده .

د سعدی بوستان :

مذهب ، مجدول ، عنوانونه
دلجو رد و اوطلا په او یو لیکل شوی
کتاب بی علی الحسین دی چه دهرات
د دغه نوموړی اوبه لیکنکی خطاط
شرح حال په تاریخ رشیدی او واقعات
پا بری کښی لیکل شوی ده .

د کتابت تاریخ په ۹۲۱ هجری سنه کښی
د حیدر به مقده تربت په قصبه کښی .

د حافظ دیوان د سلطان محمد خندان په خط :-
غزلیات قطعی او خلو ریخی لری د
۹۲۶ هجری کال در بیع لاول میاشتی په
لومړی شیوورجو کښی د افغانستان د نومیالی
خطاط سلطان محمد خندان په خط په ډیره
استادی سره بنا یسته لیکل شوی دی یو
مذهبه سر لوحه لری دانسخه دکابل موزیم
له بنو نسخو څخه ده .

فضل الخطاب :-

د محمد بن محمد حافظی البخاری چه په ۸۲۲
کښی په مدینه نوره کښی مړدی او بلخ کښی

الحسینی نوشته شده است . خط نستعلیق
با کمال زیبایی مهارت و استادی می باشد
حواشی زرکوب از روی همین بوستان
امیر حبیب الله خان زنگوگرافی نموده
چنانچه بنام بوستان نهی عکسی در همه جا
یافت میشود این نسخه از نسخه بسیار
نقیس و ظریف کابل موزیم است .
بوستان سعدی :

مذهب مجدول . عنوان ها به لاجورد و آب
طلان نوشته شده . کتاب علی الحسین است که
شرح حال این خطاط نامی و چیره دست
هرات در تاریخ رشیدی و واقعات
پا بری مرقوم است تاریخ کتابت ۹۲۱
په قصبه تربت مقدسه حیدر به .

دیوان حافظ بخط سلطان محمد خندان :-
دارای غزلیات ، قطعات و رباعیات

میباشد بخط سلطان محمد خندان از
خطاطان نامور افغانستان در اوائل
ماه ربیع لاول سنه ۹۲۶ هجری
در نهایت استادی و زیبایی
نوشته شده است . دارای یک سر لوحه
مذهب میباشد . این نسخه از بهترین نسخه های
کابل موزیم است

فضل الخطاب :-

تالیف محمد ابن محمد حافظی
البخاری متوفی سنه ۸۲۲ که در بلخ

ژوندکاوہ تالیف دی دانسخه بی له
 ترترین اوتد هیب خخه په عربی یوخ رسم
 الحظ سره لیکل شوی ده دانسخه د پخپله
 خواجه محمد یار سابه خط په ۸۲۱ کښی
 یعنی دخپلی د مړینی خخه یو کال دمخه
 لیکل شوې ده .
 د سنایی کتبات :-

دوه جلدہ دی لو مړی جلدی د بلخ
 د کار نامې د سیرالعبا د پر حد یقه
 مشتمله دی اودوهم جلدی قصیدی، غز لونه
 ، رباعیات او نور لری . دکاتب نوم
 اودلیکوسنه یی نه ده معلومه . ددې کتاب
 رسم الخط شیوه د سنایی زمانې ته نژدې ده .
 مخزن الانشا :-

دمعین الدین حسین علی الکاشفی تالیف
 چه په ۹۱۰ هجری کښی مړ شوی دی دانسخه
 د پخپله مولف یعنی د مولانا حسین کاشفی
 په خط ده چه په ۹۰۷ کښی لیکلی شوې ده او
 یوازې دکابل په موزیم کښی شته او پس .
 عنوانونه یی په شنگرف رنگه او تخینی
 پانې یی د جدول او خا نه بندی په ډول لیکل
 شوی او یوه بنایسته سرلو جه لری چه په طلا
 او لاجورد و لیکل شې ده .

خزائین السکوک فی مسکوکات الملوك :-
 شیخ محمدرضا خراسانی تالیف دی چه د
 ماصروعاً لما نو اوقاضلاً نو خخه دی او
 د سراج الملته والدین په دوره کښی ئی

زندگانی داشت و در مدینه منوره و فات
 شده است . این نسخه بدون ترترین و تذهیب
 به رسم الخط عربی پخته نگارش یافته است
 این نسخه بخط خودخواجه محمد یار سابه
 در سنه ۸۲۱ یعنی یک سال پیش از
 وفات خودی تحریر شده است .
 کلیات سنایی :

مشمول بر دو جلد . جلد اول مشتمل بر حدیقه
 سیرالعباد کار نامه بلخ و جلد درم
 مشتمل بر قصاید، غزلیات، رباعیات و غیره
 اسم کاتب و سنه کتابت معلوم نیست شیوه
 رسم الخط ان کتاب نزدیک بزمان
 سنایی میا شد .
 مخزن الانشا :-

تالیف معین الدین حسین علی
 الکاشفی متوفی سنه ۹۱۰ هجری است
 این نسخه بدستخط خود مولف یعنی
 مولانا حسین کاشفی در سنه ۹۰۷ هجری
 تحریر یافته و یکی از نسخه های منحصر بفرد
 موزیم کابل است .

عنوان ها بر ننگ شنگرف و بعضی
 اورلق بصورت جدول و خا نه بندی تحریر
 شده دارای یک سر لوح مزین به طلا و
 جورد میا شد .

خزائین السلوك فی مسکوکات الملوك
 تالیف شیخ محمدرضا خراسانی که
 از علما و فضلاء معا صراست و در دوره
 سلطنت سراج الملته والدین تالیف

تالیف کردی به دې نسخه کښې دامو یا نو له دورې څخه نیولی تر دسمو زانیا نو تر د وری پوری د سر و اوسپینو زرو او فلزو سکې دی. چه هره سکه دهغې په اصلی شکل په طلا یا نقرې اویا فلز سره نقش شوې ده او شرح او مسکوک یی دهغه یا چادا احوال سره چه سکه دهغه په نامه درج کړې ده په طلاسره یی نور جدو لونه لیکلی دی داو له تر اخره پورې د شیخ محمد رضا په بنایسته خطه ده په ۱۳۲۵هـ ق کال کښې تالیف شوی او دا نسخه یوازې نرغیسه نسخه ده چه مونږ په زمانه کښې به پوره تحقیق او نفاست سره لیکل شوې ده. محیط اعظم میرزا عبدالقادر بیدل:-

دایکو تاریخ یی د ۱۰۹۶ هـ کال د ذیقعدی د میاشتی نهمه ده او مرحوم غلام محمد خان طرزی افغان په خپل خط سره لیکلې ده چه ده کتاب د پخپله میرزا عبدالقا در بیدل په خط دی او دا نسخه د کابل موزیم د کتابخانې د نفیسو نوا در وڅخه د . د خضر خان او دولر انی مثنوی :-

دامیر خسرو دهلوی چه په ۷۰۵ کښې مړدی یوه مثنوی ده چه د علاء الدین محمد شاه تغلق په غوښتنه (۷۵۱-۶۹۵) کښې لیکل شوی ددې نسخې د لیکو تاریخ د ۷۲۰ کال د جمادی الاخر ۲۳ ده او لیکو نکې یی احمد بن شیخو بن نسجم الدین دی .

نموده. درین نسخه مېکو کات طلا و نقره و فلز دوره امویان الی سدوزا بیان مییاد شد که هر سکه به شکل اصلی آن با طلا یا نقره و یا فلز نقش نموده است شرح هر سکه را با احوال پادشا هی که سکه بنام اوست درج نموده با جد اول علیجده نگاشته است. از اول تا آخر کتاب بخط زیبای شیخ محمد رضا مییاد شد. تالیف در سنه ۱۳۲۵هـ ق شده و این نسخه از نسخ نفیس و منحصر بفر د است که در روزگار ما در کمال تحقیق و نفاست نگارش یافته است.

محیط اعظم میرزا عبدالقا در بیدل :-

تاریخ کتابت روز یکشنبه ۹ شهر ذیقعد سنه ۱۰۹۹ هجری و مرحوم غلام محمد خان طرزی افغان بخط خود نوشته است که این کتاب بخط خود میرزا عبدالقادر بیدل مییاد شد .

و این نسخه از نوادر نفیسه کتابخانې موزیم کابل است . مثنوی خضر خان و دولر انی :-

یکی از مثنوی های امیر خسرو دهلوی متوفی سنه ۷۰۵ هجری مییاد شد که به خواهش علاء الدین محمد شاه تغلق (۶۹۵-۷۱۵) نوشته است تاریخ کتابت این نسخه ۲۳ جمادی الاخر سنه ۷۲۰ هجری و کتاب احمد بن شیخو بن نسجم الدین مییاد شد .

این داستان موثر سرگذشت خضرخان
پسر علاء الدین محمد است که معاصر
و ممدوح شاعر بود. این نسخه پانزده
سال بعد از وفات امیر خسرو دهلوی
نوشته و ازین حیث نسخه معتبر و ممتاز
است و شاید از حیث قدمت منحصر بفرده باشد.
مطلع / سعدین :

تالیف عبدالرزاق ابن اسحاق سمرقندی.
که در عصر سلطان مرزا سلطان حسین
با یقرا در قرن نهم هجری در هرات تالیف
شده است .

تاریخ کتابت ۹۸۰ هجری کتاب
عبدالحمید کمال موسوی است خط نستعلیق،
عنوان ها شنکرف، متن مرکب، جدول
طلاشنکرف و لاچور دیک سرلوح در
صفحه اول تقلید از مکتب بهزاد .

علم القواعد لشکر بزبان پینتو
این کتاب بفرمایش اعلیحضرت
امیر عبدالرحمن خان قراهم شده و این
کتاب جهت ادراک متعلمین نظام با تصاویر
قلعه بندی و آنچه مربوط به قانون جنگی
است قراهم گردیده .

کارکنان این کتاب دریاخان
نیازی- عبدالرحمن اندرابی- ایوب احسن
خان تاجکی و مصور این مجموعه محمد عزیز
ابکم و کتاب میر سیف الدین است تاریخ
کتابت سنه ۱۳۱۱ هـ میا شد .

دادستان علاء الدین محمد دعوای خضرخان
موثر سرگذشت دی چه دشا عر ممدوح
او معاصرو . دانسخه دامیر خسرو دهلوی
پنخلس کاله و روسته لیکل شوې اوله دې
امله ممتازه او معتبره نسخه ده او بنای
چه دقد امت له پلوه م یواز یوی .
مطلع / السعدین -

دعبد الرزاق ابن اسحاق سمرقندی
تالیف دی چه دسلطان مرزا سلطان حسین
با یقرا په عصر کینی په نهمه هجری پیدی
کینی په هرات کینی تالیف شوې ده .
دلیکلو تاریخ یې ۹۸۰ هجری اولیکو نکلی تی
عبدالحمید کمال موسوی دی خط
نستعلیق، عنوانه په شنکرف، متن سیاهی،
جدولونه په طلاشنکرف اولاچوردو او په
اول مخ کینی یوه سر لوه د بهزاد مکتب
تقلید دی .

په پینتو ژبه عم القواعد لشکر -
دا کتاب دا علیحضرت امیر عبدالرحمن
په فرمایش سره راؤل شوی دا کتابت
د نظام دزدکو و نکودا دراک او د
قلعه بندی- د تصویرونو سره او هغه چه
د جنگی جگړې دچارواؤونو نو یور ی
اره لری راؤل شوی دی ددی کتاب
کارکوونکو دریاخان نیازی، عبدالرحمن
اندرابی او ابولحسن تاجکی دی اوددی
نسخی مصور محمد عزیز ابکم او خطاط
می میر صیف الدین دی لیکو نکلی
له د لیکوسنه ۱۳۱۱ هجری ده .

در حمان با باد یوان :-

رحمان بابا د عبد الستار خان لحوی (۱۰۴۲ - ۱۱۱۴ هـ) او لیکونکی ملاولی چه په ۱۱۲۵ هـ کښې یې لیکلې دی دا نسخه مینا توری لری او ټول مخونه یې مینا توری اورنگ امیزی شوی دی خط یې خو انا درسم الخط شیوه د پښتوده یوسف ز ایخا :-

ناظم یې عبدالقادر خټکی دخوشحال خټکی لحوی دی (۱۰۶۱-۱۱۱۴) هجری کاتبی ملاولی محمد او په ۱۲۲۰ هجری کښې یې لیکلې ده ددې نسخې ټول مخونه مینا توری شوی دی - مجدد ولدی په طلا او شنکر شو اورسم الخط یې په پښتو شیوه دی .

دکابل موزیم د قلمی نسخو د مدیریت یوبل دعا لیت دا قفانستان د بیبلیوگرافۍ تر تیب او د هغو ټو لو کټا یو نو اخستل دی چه په تاریخی، جغرافیایی لرغون پیژندنې، ژبې پیژندنې او نورو موضوعاتو په باب کښې دا قفانستان په نسبت خپاره او لیکل شوی دی . ددی پروژې په بشپړ کیدلو سره دموزیمو عمومی مدیریت طبعاً دا قفانستان د پیژندگلوی دپاره محققینو سره نښه مرسته کوی .

دا قفانستان د لرغونو آبداتو د ترمیم پروژه :- دیوهنی وزارت د لرغونو غیر مقولو ابداتو د ساتنې دپاره پریوه پروژه

دیوان رحمن با با :-

ناظم رحمن بابا د - رعیدالستار خان (۱۰۴۲ - ۱۱۱۸ هـ) وکاتب ملاولی که در سنه ۱۲۲۵ هـ تحریر نموده است. این نسخه دارای میتاتوری بوده و تمام صفحات آن رنگ آمیزی و مینا توری شده است. خط آن خوانا شیوه رسم الخط پښتو میباشد.

یوسف ز ایخا :-

ناظم عبدالقادر پسر خوشحال خان (۱۰۶۱ - ۱۱۱۴) هجری کاتب ملاولی محمد در سنه ۱۲۲۰ هـ تحریر نموده تمام صفحات این نسخه مینا توری - مجدول با آب طلا و شنکر ف میباشد رسم الخط شیوه پښتو .

یکی از فعالیت های عمده دیگر مدیریت نسخه های قلمی موزیم کابل ترتیب بیبلیوگرافی افغانستان و اقدامات بخربداری کلیه کتبی است که در موضوعات تاریخی، جغرافیایی، باستان شناسی، زبان شناسی و غیره در باره افغانستان انتشار یافته است با تکمیل این پروژه طبعاً مدیریت عمومی موزیم هازمینه بهتری را در شناسائی افغانستان به اختیار محققین میگذارد پروژه ترمیم ابدات باستانی افغانستان :-

وزارت معارف برای حفاظت ابدات غیر مقول باستانی پروژه ای

لاس پوری کیری ددی پر وزی سره سم د افغانستان لرغونی غیر منقول پول ابدات دارغون پیز ندونکو مهندسینو په واسطه سروی کیزی اود متخصصینو تر نظر لاندی دهغه داصلی او هنر ماهیت په نظر کینی نیولو سره ترمیم کیزی. همدار نگه دیو هنی وزارت- د لومړی پنځه کلن پلان په اول کینی دهغو ابداتو په ساتنه چه دخاورد لاندی د کیندلو په عملیاتو سره را برسیره کیزی توجوه وکړه اوددی مقصد دپاره یوه اندازه کیمیا ئی مواد دخارج څخه راوړل شوی ددی موادو په استعمال سره ابدات دباران او اواری له نقصان څخه په امن کینی یا تی کیزی .

د لومړی پنځه کلن پلان په جریان کینی د افغانستان د ابداتو یوه برخه سروی شوه او وری په غزنی کینی د ابداتو د ترمیم کار شروع شو په لومړی وخت کینی د لومړی لخل دپاره دغه کار دوه سوه زره افغانی تخصیص و رکول شوا و منظوری شوی. پدی ترتیب دهغو ابداتو یاتی چه دمنارو په دښته او دسر دارغون ددی دلاندی دخاوردو څخه راوتلی وی و ساتلی شوی اوله بلی خواد سلطان عبدالرزاق مقبره چه دغزنی یوه ډیره دلچسپه ایده ده یوه برخه یی تراوسه ترمیم اوله احتمالی خطر څخه و ژغورل شوه د مقبره په نظر کینی ده چه دهغی د ترمیم کاری له بشپړ کیدو څخه د اسلامی عتیقه اتارو یو موزیم شی .

سردست گرفته است طبق این پروژه تمام ابدات غیر منقول باستانی افغانستان توسط مهند سین باستان شناس سروی و تحت نظر متخصصین با در نظر گرفتن ماهیت اصلی و هنری آن ترمیم میشود. همچنان وزارت معارف در شروع پلان پنج ساله اول به حفاظت ابداتیکه از زیر خاک بر اثر عملیات حفاری نمایان میشود توجه بعمل آورد. و برای این منظور یکمقدار مواد کیمیاوی از خارج وارد گردید با استعمال این مواد ابدات از گردن باران و برف ایمن میماند .

د جریان پلان پنج ساله اول یکم قسمت ابدات افغانستان سروی شوی شدو متعقبا کار ترمیم ابدات د غزنی شروع گردید د روحه اول مبلغ دوه سدهزارا افغانی بدین مقصد تخصیص داده شده و منظور گردید. بدین ترتیب از یکطرف بقایای ابداتیکه در دشت منارهاو تپه سردار از زیر خاک نمایان شده بود محافظت گردید و از جانب دیگر مقبره سلطان عبدالرزاق که یکی از دلچسپترین ایده اسلامی غزنوی میباشد قسم آنا کتون ترمیم و از خطر احتمالی نجات یافت. این مقبره بعد از تکمیل امور ترمیم کاری آن در نظر است بحیث یکم موزیم اتار عتیقه اسلامی در آید.

په افغانستان کېښی دلرغون پيژندنې

د تحقیقا ټولنه د تاریخ

تاریخ تحقیقات باجستا شناسی در افغانستان
گذشته طولانی دارد - میتوان انرا
بموقعیت تقسیم کرده یکی ان کاوشهای
غیر اصولی از ۱۸۲۴ تا ۱۹۲۲ و دیگر
حفریات اصولی و منظم از ۱۹۲۲ به بعد.
کاوشهای غیر اصولی تا قبل از ۱۹۲۲
کاوشهای در حوزه های باستانی کشور
بطور غیر رسمی صورت میگرفت که
طبعاً بدترین شکل کشفیات آنرا
باستانی بشمار میرود بهر حال تا آمدن
نخستین دسته اروپائیان (۱۸۴۲-۱۸۲۴)
واقداً به کاوشهای باستان شناسی
افغانستان از لحاظ حوزه های باستانی
روی نقشه باستان شناسی بر اعظم آسیا
دید نمیشد.

با کاوشهای نامنظم نماینده های
سیاسی انگلیسی از قبیل الکساندر برنس
(Alexander Burnes) و کیتان تبوت
(Tabot) و متلانند (Maitland)
سمپسن (Simpson) که با تعجیل
صورت میگرفت، بهترین مجموعه های
یونان بودائی ازین سرزمین به برتیش
موزیم انتقال یافت.
شارل میسان (Charles Masson)

د افغانستان دلرغون پيژندنې د تحقیقا ټو
تاریخ یو اوژد تاریخ لری کیدی شی چه
هغه یردوو بر خووویشو یوه برخه غیر اصولی
را برسیرونی د ۱۸۲۴ څخه تر ۱۹۲۲ پورې
او بله برخه اصولی او منظمی کیندنې ۱۹۲۲
څخه را وروسته .

غیر اصولی کیندنې : د ۱۹۲۲
څخه دمخه کیندنې دهیواد په لرغونو
جوزو کېښې په غیر رسمی ډول سره کیدی
چه طبعاً دلرغونو انارو دکشفیاتو ډیر بد
شکل گڼل کیږي په هر حال داروپائیانو
دلومړی ډلې تر راتلو (۱۸۴۲-۱۸۲۴)
اود لرغون پيژندنې واقداً کولو پورې
افغانستان د باستانی جوزی له لحاظ
افغانستان داسیاد لرغون پيژندنې د نقشې
پر مخ نه ایډل کیده .

دانگلېس دسیا سې نمابند کانونو لکه
الکساندر برنس Alexander-Burnes
کیتان تبوت Tabot متلانند Maitland
او سمپسن Simpson په کیندلو
سره چه په بیړه سره کیدی د
دیونانو بودائی ډیری ښی مجموعی له دی
هیواد څخه برتیش موزیم ته ووړل شوی
شارل میسان (Charles Masson) دلوی

سکندر در خطا السیر در کتلو دیاره دافغانستان
 خجّه تیرشو اودخینو باستانی حوز و لکه
 بگرام او هندی اهمیت بی د بنگال
 داسیایی ژولنی په روز نامه کینی
 (The Journal of Asiatic Society
 of Bengal)

په ۱۸۳۴ و ۱۸۳۶ کینی خپور کړ .

پدې ترتیب سره دغو کسانو په افغانستان
 کینی د باستان شناسی د مطالعاتو دیاره
 زمینه بر ابره کړه .
 اصولی حفریات :-

۱۹۲۲ کال د لرغون پېژندنې
 په تحقیقاتو کینی یوه نوی دوره
 گڼل کیږی په ۱۹۱۹ کال کینی د سیاسی
 خپلواکۍ کتلومو نېټه واک او قدرت را کړ
 چه غیر اصولی کیندنی پس کړو او په اصولی
 کیندنی سره په ښه نظم او نسق سره شروع
 کړو او په هغه وخت کینی د ټولو خجّه لومړی
 فرانسیسی لرغون پېژندونکو دافغانستان
 دارکیولوژی په کتنی سره مینه پیدا کړه
 او په دغه باره کینی بی یو قرارداد وړاندی
 کړ دافغانستان شاهي حکومت په دلچسپی
 سره د هېواد د لرغونو اثارو او ابداتو
 د ژوندی کولو په غرض ددوی سره تړون
 وکړ چه په هغه اساس سره مکشفه اثار په شرد
 پوری اړه ولری او هغه اثار چه د فلزاتو او
 قیمتی د بر و خجّه جوړ شوی دی
 پرته اېه کوم قید و شرط خجّه دافغانستان
 دولت مال دی او دکابل موزیم ته دی
 یوړل شی او په متعده دوشبا نو کینی دې

بغرض مطالعه خط سیر امکنند ر کبیر
 از افغانستان عبور کرد و اهمیت بعضی
 حوزه های باستانی چون بگرام و هده راد ر
 مقاله خویش بروز نامه انجمن آسیائی بنگال
 (The Journal of Asiatic Society
 of Bengal)

در سال ۱۸۳۴ و ۱۸۳۶ انتشار داد .

بدین ترتیب این پیشقدمان زمینه
 را برای مطالعات باستان شناسی در
 افغانستان آماده ساخت .
 حفریات اصولی :

سال ۱۹۲۲ در تاریخ تحقیقات
 باستان شناسی یک دوره جدید تلقی
 میشود حصول ازادی سیاسی
 در ۱۹۱۹ ما را مقتدر ساخت تا به
 کاوشهای غیر اصولی خاتمه داده و به
 حفریات اصولی با نظم و نسق بهتر آغاز
 نمایم دران موقع از همه اولتر باستان شناسان
 فرانسیسی به مطالعه اרכیولوژی افغانستان
 علاقه پیدا کردند و درین مورد قرار
 دادی راییشنهاد کردند حکومت شاهي
 افغانستان بادلچسپی بغرض احیاء اثار
 و ابدات باستانی کشور قرار دادی را
 با ایشان عقد نمود به اساس ان بایست
 اشیای مکشفه منحصر بفرد و اثراریکه
 از فلزات و احجار قیمتی ساخته شد
 بدون قید و شرط مال دولت افغانستان
 شناخته و بموزیم ملی کابل انتقال
 داده شود در اشیای متعدد قسمت مساوی

مساوی تقسیم وشی آلبته دهغودنشریاتو
حق دلرغون پیژندنهئیتهیه افغانستان
کینی لری .

دغهوجهدثرا نسوی لرغون پیژندو نکي
هئیت په واسطه لومړنی اصولی تحقیقات
په ۱۹۲۲ کمال وشول اودې لاندې
موضوعاتو ترټولو دمخه نوموړی هئیت
دخان خواته جلب کړ .

۱- دیونانو بودائی دهنردمنبع
یا په افغانستان کینی دگندههارادهنرکتنه.

۲- په افغانستان کینی دبودائی هنر
له طرز سره ددې هنرارتباط .

۳- دهنردپر استقامت داسکندر
کبیردفتو حاتو څخه وروسته په شرق

کینی د(Hellenisme) هیلنیزم خپرونه.
۴- دافغانستان څخه دوریتمو دلاری

دخط سیر کتنه .
په ۱۹۲۳ کال کینی پروفیسرفوشه

(Foucher) دلو مړی محل دیاره په
باختر (Bactre) یعنی نننی بلخ کینی

شو حفریات وکړل مگر کوبینونه یې
بریالی نه شول لڅکه چه یوڅو یې بهتر

وسایل په واک کینی نه وواوله بلې خوانی
اسلامی خرابو ټول لڅایونه یت کړی وو

لکه چه په ۱۹۲۵ کال کینی یې دبلخ له
حفریاتو څخه مخ واړاوه اوبلی گتوړی

حوزې ته متوجه ش .
بامیان :-

بامیان کوریائی اوچیائی زواریانو
لکه هیو تنسنگ (Hiuan-Tsang) داومی

معامله میشودالبته حق نشریات اتراهیات
باستانشناسی در افغانستان دارامیباشد.

اینست که نخستین تحقیقات اصولی
باستانشناسی ذریعه هیات باستانشناسی

فرانسوی در ۱۹۲۲ بعمل آمدو موضوعات
ذیل مقدم برهمه هیات موصوفا بخود

معطوف نمود .
۱- مطالعه منبع هنر یونانو بودائی یا

هنر گندههار ادر افغانستان .
۲- ارتباط این هنر با طرز هنر بودائی

در افغانستان .
۳- انتشار هیلنیزم (Hellenisme)

در شرق بعد از فتوحات اسکندر کبیر
په استقامت هند .

۴- مطالعه خط سیر راه ایریشم از
افغانستان .

در ۱۹۲۳ پروفیسرفوشه (Foucher)
برای نخستین بار در بامیان (Bactre)

یعنی بلخ امروزی چندین بار حفریات
نمود مگر کوششها به موثقت نانجامید

زیرا از یکطرف وسایل بهتر در اختیار
نداشت واز جانب دیگر خرابی های

اسلامی همه جارآیوشانیده بود چنانچه
در ۱۹۲۵ از حفریات بلخ صرف نظر

ومتوجه حوزه متمر دیگر گردید .
بامیان :-

بامیان را زواریان کوریائی
وچیائی مانده هیو تنسنگ

(Hiuan-Tsang) در نیمه اول

میلادی پیر ی- به لومردی- نیماهی کنیی
 مینه پیژانده خو ژوروی کنیی دفرانسوی
 هیئت لکه کسودرد (Godard) او
 ها کن (Hackin) او کارل (Carl)
 به واسطه به ۱۹۲۲ و ۱۹۳۳ کال کنیی
 وشول چه دوی دخیلو مطالعا تو نمر د
 بامیان داهمیت اود بودایی ۵۳ متری- او
 ۳۵ متری- مجسمی دوضعی به با ب چه
 دبامیان دتاریخی دری به جد ار کنیی
 جوروی شوی اودهنی درواقو ددیواری
 نقاشی و اهنو مغار وچه بودایی
 زرگو نو معتقد نیو اوروحانیو نوته بی
 پناه ورکوله د بامیان دعتیقہ
 اتا رویه نامه کتاب کنیی

**(Les antiquites bondiquites
 de Bamiyan 1926)**

لوورسیسی یوبل اثر چه به بامیان کنیی

دلرغون پیژندنی نوی تحقیقات نو میزی
(Nouvelles Recherche Archeologique a Bamiyam 1933)

به ۱۹۳۳ کال کنیی خپور کرد- لنده داوه
 چه دبامیان بودایی آثار ددوهمی پیری
 خخه تردیمی پیری پوری مربوط دی-
 دککرت دره چه دبودایی معابدو ته
 نژدی پرتده دهنی دمغارو به روان کنیی
 به زیات شمیر دیواری نقاشی چه دمجلی
 هنرا نکشاداریا نوساسانی هنریه
 دول سره بنی کشف اودکابل موزیم
 ته یو و دل شول .

پدی پروس وختو کنیی دهنی دیوی
 قرعی دری (فولادی دری) خخه نوری

قرن هفتم میلادی خوب میباشند مگر
 مطالعات عمیق توسط هیات نرا نسوی
 از قبیل گو درد (Godard) وهاکن
 (Hackin) و کارل (Carl)
 در بین سالهای ۱۹۲۲ و ۱۹۳۳ صورت
 گرفت که ایشان نمر مطالعات خویش
 را راجع به اهمیت بامیان و وضع مجسمه
 بودایی ۵۳ متری و ۳۵ متری که در
 جدار دره تاریخی بامیان تراشیده
 وهویت نقاشی های دیواری روان های
 ان ومغار ه های که هزاران معتقدین و
 روحانیون بودایی را پناه میداد در
 کتابی بنام اثبات عتیقه بامیان
**(Les antiquites bondiquites de
 Bamiyan 1928)**

و به تعقیب اثر دیگری
 وسوم به تحقیقات جدید باستان شناسی در بامیان
(Nouvelles Recherche Archeologique a Bamiyan 1933)

را بسال ۱۹۳۳ انتشار دادند. بطور
 خلاصه آثار بودایی بامیان مربوط قرن
 دوم الی سوم میلادی میباشد در ککرت
 که نزدیک معابد بودایی واقع است در
 روان مغاره های ان به تعداد زیاده نقاشی
 های دیواری که انکشاف هنر مجلی
 را بطرز هنراریا نوساسانی نشان میدهد
 کشف و بوزیم کابل انتقال داده شد مگر
 بدین تازگی ها از یک دره فرعی ان
 (دره فولادی) نقاشی های دیواری دیگر
 کشف گردیده است که هنران ارتباط

د یواری نقاشی کشف شوی دی چه هنر
 بی دمر کزی ا شیا د قزل
 د هنر پوری ا رتباط لری دنوشیر و ان
 دلور په زیارت په (ایبک) کښی
 یرو فیسرهاگن د ساسانی او یونانو بودائی
 هنر بقایا کشف کول چه تاریخ یی اوومی
 میلادی پیړی تر سبزی دستویو
 اودایبک دمزار روبه باب کښی مسیو شوشه
 (Foucher) دمزار شریف دولایت
 مربوط اوبیکو د بودائی پر عتیقه اثارو
 دخویا دداشتو تر عنوان لاندی
 په اسپانی مجله کښی لیکلی دی .

Notes Sur les antiquites Bouddhiques de Haibak, Turkistan Afghanistan, Journal Asiatique.

بطرز هنر قزل (Qizil) اسپای مرکزی
 دارد. در زیارت دختر نو شیر وهن
 (درايبك) پروقیسرهاگن بقایای دیگر
 هنر ساسانی و یونانو بودائی را کشف
 کرد که تاریخ ان بقرن هفت میلادی
 میرسد. در باره دستویو و مزارهای
 ایبک مسیو شوشه (Foucher) تحت
 عنوان یادداشتهای چند بالای اثار
 عتیقه بودائی ایبک مربوط ولایت
 مزار شریف در مجله اسپانی نگاشته است

Notes Sur les antiquites Bouddhiques de Haibak, Turkistan Afghanistan, Journal Asiatique.

هدده

هدده یا هیلوی هیوان تسانگ
 (Hui-an-tsang) در ۸ کیلومتری جنوب
 جلال آباد واقع است در ۱۹۲۵ جنرال
 کورت (Court) از تپه های آن
 دیدن کرد در آن موقع جبار خان
 برادراندرامیر دوست محمد خان
 برای مهمان خود چند قطعه
 مسکوکا تیسکه از آنجا بدست آمده
 بود تحفه دا این مسکوکات بنام
 Amynates, Demetrious, Eukratides, Vima-Kadjshises

و بنام کنشکای بزرگ بود.
 شارل مسان Charles Masson در مجاور
 هدده چندین عمل حفاری انجام داده بود

هدده

هدده یا هیلوی هیوان تسانگ
 (Hui-an-tsang) د جلال آباد جنوب په
 ۸ کیلومتری کښی واقع ده په ۱۹۲۵
 کال جنرال کورت (Court)
 دهغی غنډی د کتلی په وخت کښی
 جبار خان دا میر دوست محمد خان
 د میری لخواه خویو آی سکی چه له هغه
 لخواه په یی لاس ته راغلی و خپل میلمه ته
 ورکړی داسکی د
 Amynates, Demetrious, Eukratides, Vima-Kadjshises.

په نامه اولوی کنشکا په نامه وی.
 شارل مسان (Charles Masson)
 د هدی په گاوند کښی خو کښی نی

کبری وی اولهفته محابه‌خه بی دخوناستی
 بو دانی مجسمی چه په یونانی طرز سره
 وی کشف کړی او ویلی بی وچه نوموړی
 د تاوو وینیتا نو (Rang boucles)
 لرونکی وی او دانی هم ویلی وچه
 د کالیواود سروویشتا نویه وضع کښی
 دهیلینستیک Hellenistique دهنر غیر قابل
 انکار تا تیرشته یعنی په حقیقت کښی
 یو وخت هله د هیلینستیک دهنر یوښه
 مرکز وچه دباختری (Graeculi)
 یونانی نیسانویسه واسطه وراج شو
 چه دامو یخوانی (Oxus) او سند
 دحوزی ترمخ بی په لومړی پیژدی کښی
 تردری می پیژدی پورې ژوندکاره او
 بودیزم (Boudhism) چه دهنده په
 شمال اوشمال غرب کښی خپور شو دگریکو
 بودیک (Greco-Boudhique) دهنر
 دا ایجاد سبب شو دجغرافیې د وضعی له نظره
 د هیلینستیک اوهندی ښه اوموثر نقاطه
 هرچای کښی په زیاته پیمانسه ښکاره
 شوی دی. دهی په مناطقه کښی د هیلینستیک
 موثرات نسبت باخترته زیات دی دباختر
 خاوره حاصل خیزه اوهرچا دهی دنیو لو
 میل درلود او سخته وه چه دفاع تریوشی
 په داسی حال کښی چه هله دهند وکش
 ددفاعی موقعیت څخه دیره زمانه په آرام
 پاتې شوی او هنرمندان کولو نه کولو
 دهی دصومعو او ښو پویه ښایسته کولو

وازاچاچند مجسمه های بودائی نشسته
 ملبس به طرز یونانی را کشف کرده و
 تذکار داده بود که مجسمه های مذکور
 دارای مویهای تابدار (Rang-boucles)
 میباشد و علاوه کرده بود در وضع لباس
 و آرایش موی سر تا تیر قابل انکار هنر
 هیلینستیک (Hellenistique) وجود دارد
 یعنی در حقیقت زمانی هده یکی از مرکز
 برخورد هنر هیلینستیک بود که توسط
 یونانی های باختری (Graeculi) رائج
 یافت که در بین حوزه آمو (Oxus) قدیم
 و سند در قرن اول الهی سوم میلادی زندگی
 میکرد و بودیزم (Boudhism) که بشمال
 و شمال غرب هندانتشار یافت باعث برخورد
 ایجاد هنر گریکو بودیک
 (Greco-Boudhique) گردید.
 از نگاه وضع جغرافیائی نقاطه برخورد
 موثرات هیلینستیک و هندی در هر موضع
 بیمانه زیادو کم متبازز کردیده است در
 مناطق هده موثرات هیلینستیک نسبت بباختر
 بیشتر است. سرزمین باختر حاصل خیز و هرکس
 میل بتصرف ان داشت و مشکل بود دفاع
 شود در حالیکه هده از موقعیت دفاعی
 هندو کش عصرهایی طولانی در آرامی
 گذشتانده و هنرمندان در طول سالیان دراز
 موظف و مصروف تیرین صومعه ها
 و ستوپه های هده گردیدند
 مطالعه این اثر هنری در حقیقت

بوخت و ددې هنري اثارو مطالعې په حقيقت كښې دهيلېنستيک موثرات په قوت سره دهلي (Iconographie) دتصوير پيژندنې په اسلو بو كښې ښودلې او د تبصري وړ دي .
 دمسال په ډول دېو داسېكو نه لوانو ي معبودونه .

دشرانسې دلرغون پيژندنې هيټ په ۱۸۲۸ كال كښې دهلي دپنجوسو په شاوخوا كښې ستو پي او خوبصومعي دڅاورولا ندي كشف كړې او د (۲۳۰۰۰) په شاوخوا كښې پي كچې سرو نه په مختلفو اندازو سره كشف كړل داسر ونه دعساكر روحانيونو څخه عبارت دي چه د زاهدانو كاسك خولې گاني ئي په سراو د پيرو اتنيكو (Ethnique) نژادي دستو امثلي دي .
 بگرام :-

بگرام يا پخواني كاپيسا (Kapici) چه د كابل په شمال په ۶۰ كيلومتره كښې پروت دي د قبل الميلا دپه پنجوسم كال دهندو يوناني ياچا ها نو (Indo-Grec) يا پتخت واورپسي بياد هندوسيت (Indo-Scythe) يا پتخت شوچه كاشكا د ۱۴۴۰ ل و ۱۷۲ ميلادي په شاوخوا كښې هغه دخيل يا پتخت داوړي (دو پي) مرکز كړي و دلرغون پيژندنې تحقيقات دلته په ۱۹۲۸ كښې شروع شول او دپهلوان دغره لويديز

موثرات هيلېنستيک رله با قوت در اسايې تصويرشاسي (Iconographie) ده نشان داده و قابل تبصره ميباشد .
 طور مثال سبك هاي بودايي و معبودهاي ثانوي . هيات باستانشناسي

قرانسوي در ۱۹۲۸ در حدود پنجصد ستويه و چندین صومعه بودايي هده را از زبرخاك كشف كرد در حدود (۲۳۰۰۰) سرهاي گچي را نيز با اندازه هاي مختلف كشف كردند . اين سرها عبارت بودند از روحانيون عساكر داراي كلاه كاسك (Gasque) زاهدان مثال بسيزدسته هاي اتنيك نژادي (Ethnique) اند .
 بگرام :

بگرام يا كاپيساي قديم (Kapici) كه در ۶۰ كيلومتری شمال كابل واقع است در سال (۵۰) قبل ميلادي پتخت سلاطين هندو يوناني (Indo-Grec) بود و به تعقيب پاتخت سلاطين هندو سيت (Indo-Scythe) گرديد كه كاشكا در اطراف ۱۴۴ و ۱۷۲ ميلادي آنرا يا پتخت تابستاني خویش قرار داده بود تحقيقات باستانشناسي درين حوزه به ۱۹۲۸ شروع شد و به نشيب غربي كوه

مخود ته او په پاتیاوه اولوی غونډۍ کښې
بودلنې صومعې کشف شوی .

په ۱۹۳۶ کال پروقیسر هاکن دبگرام
په حوزه کښې خپل مطالعات پسی اوزده کړل
په هغه کال حفریات دهغه په شاهې ښار او

د پخوانې بازار په مرکز کښې پرله پسی
کیندل او په ۱۹۳۷ کال یې له کومې هیلې

څخه دعاجی منبت کارې شوو مجللو اثارو
دیوی ذخیرې په کشف کولو سره چه مرکزی
آسیاته منسوب دې موثوق شو همدارنگه

د اسکندریه د ښیښو لوښی دمصر دیو نانی
رومن دنیا او درومن مفرغو نه لاس ته راغلل .

په ۱۹۳۹ کال په یوې محاطه کوټه کښې
چه دعاج په دیوارو احاطه شوې وه دیو نانی
رومن مفرغو نه او د اسکندریه دمثوق شو
د ښیښو کلاسیک مدالونه او چینائی لاک

د ه ن (Han) د سلطنتی

کورنۍ را پیدا شول. تردې روستیو وختو
پورې دهندي عاج صنعت لانا معلومو .

دبگرام حفریاتو دلومړی نخل دیاره نړۍ ته
داهتر معرفتی کړ ، دا عاجونه چه د کابل

موزیم ددیر و ښو مجموعه و څخه دی د
کوشانیا نوبه سلطنتی مانې کښې مهمه اثابیه

تشکیلوله ، چه ضرافت او نفاست به یې
دسړی د تعجب سبب کیده .

گچی شیان چه احتمال لری دیو نانورومی
د نقره ښیا نو څخه قالب اخستل شوی او په

پهلوان ودریا یتاوه وتیة کلان صومعه
های بودائی کشف گردید .

در سال ۱۹۳۶ پروقیسر ها کن در

حوزه بگرام مطالعات را تعقیب کرد
دران سال حفریات به شهر جدید شاهی آن

و بمرکز بازار قدیم بطور یکنواخت
صورت میگرفت در ۱۹۳۷ بدون توقع بکشف

یکت ذخیره مهم و مجلل آثار عاجی منبت
کارای شده که منسوب آسیای مرکزی

میباشد موثوق گردید همچنان ظرف
شیشه ښی اسکندریه دنیای یو نانورو من

ومصر ومفرغ های رومن بدست آمد .
در سال ۱۹۳۹ در یک اطاق محاط

بادیوار عاج های هندی ومفرغ های
یو نانورو من و قالب مدالهای

کلاسیک وشیشه های مقوش اسکندریه
ولاک چینائی از خاندان سلطنتی هان
(Han) کشف گردید .

تلاش او اخر صنعت عاج هندی هنوز
نا معلوم بود حفریات بگرام برای اولین

بار این هنر را به جهان معرفی کرد .
این عاج ها که یکی از بهترین مجموعه

های موزیم کابل است در قصر سلطنتی
کوشانیا نوبه مهمی را تشکیل میداد

که ظرافت و نفاست آن باعث استعجاب
مبگردید . اشیای گچی که احتمال میرود

که قالب گیری از اشیای نقره ښی
رومی باشد و در حال حاضر اثر از

اوسوخت کینی داصلی نمونې څه اثر په لاس
 کینی نشته دجمال شتابسي او صورت
 پروازی له نظره دپړوې ارزش لری .
 دمصر اسکندریه منقوش گیلاسو نه
 مکملترین دی چه تراوسه پورې دیونا نولاتین
 په حوزه کینی کشف شوی دی .
 دهغه روستیو تحقیقا توله مخه
 چه شوی دی ددې شیانو تاریخ یې
 دارومی پېرې پدوهه نیمای کینی
 ینو لی دی په ۱۹۴۱ کال پروفیسر گر شمن
 (Glirshman) دا نغانې کوشانی نیار
 دطبقاتو دتشریح په غرض یواثر و لیک .
 اویه هغې کینی یې دمختلفو فرهنگي سطحو
 چه دوهمی او څلورمې پېرې ترمنځ دي یوله
 بله تشخیص پورسی په ۱۹۴۶ کال دحفریاتو
 روستي مرحله دموینی (Meunie)
 په واسطه وشو لی اودنیار جنوبی دروازي
 توپوگرافی نتایج لاس ته راغلل بله حوزه
 چه په بگرام کینی وکړیدل شوه دپهاو ان
 دغره غونډی د شمال دخوړې خو تیت و
 پرک صومعې دی (په هغه برخه کینی چه د
 غور بند او پنجشیر سین سره یو لځای کیزی)
 ددی لځای نوم شترک دی چه له هغه لځایه د
 بودا یوشمېر مجسمې چه دشبست له بړی
 (Schiste) څخه جوړی دی لاس ته
 راغلي . دنادر په قول کینی داسې ستوی
 چه په هغو کینی دطلا سبب نوزرو جمعې
 (Reliquaire) وی لاس ته

نمونه اصلی دردست نیست از نگاه جهان
 شناسی و صورت پردازی ارزش بسیار
 بزرگ دارد. گیلاس های منقوش اسکندریه
 مصر مکملترین گیلای میباشند که
 تا حال در تمام حوزه یونا نولاتین کشف
 شده است .

از روی آخرین تحقیقاتیکه بعمل
 آمده است تاریخ این اشیاء ادر حدود
 نیمه دوم قرن اول تعیین کرده اند .
 در ۱۹۴۱ پسر و فیسر گر شمن
 (Glirshman) بقصر تشریح طبقات
 شهر کوشانی افغانستانی اثری نگاشت
 و در آن سطوح فرهنگی مختلف را که
 بین قرن دوم و چهارم قرار داشت از هم
 تشخیص داد .

په تعقیب در ۱۹۴۶ آخرین مرحله
 حفريات توسط مونه (Meunie) صورت
 گرفت و نتایج توپوگرافی
 (Topographie) دروازه
 جنوبی شهر بدست آمد .

حوزه دیگر که در بگرام حفريات
 شد عبارت از چند صومعه پراکنده
 نشیب شمال تپه کوه پهلوان است .
 (در قسمتی که دریای پنجشیر و غور بند
 یکی میشود) این محل شترک نام دارد
 که از آنجا یکتعداد مجسمه های بودا
 از سنگ شیبست (Schiste) بدست

راغلی دا بودای صومعی له دوهمې څخه تر څلورمې پېړۍ پوری مړ بوطی دی . د کابل حوزی په شاوخوا کښې د لرغون پېژندنې تحقیقات د ۱۹۳۰ او ۱۹۴۰ ترمنځ -

د کابل په کاونډه کښې څو حوزی د قرانسوی لرغون پېژندنکو په واسطه وکښل شوې . د مرنجان په غونډه کې چې د کابل د زاره ښار په ختیځه برخه کې ده یو وره بودایی صومعه او دوه ستوپې پیدا شوی چې له څو څخه جوړې شوی اوله رنگارنگه نقاشیو او ترنیا توڅخه جوړې شوی دی د ساسانی د سپینوز رود مسکو کا توله مخی چې له دی نه لاس ته راغلی تاریخ ښی تر څلورمې میلادی پېړۍ پوری رسوی . همدارنگه په سهاکو او کمر یو اوښو کيو او د خزانی په غونډه کې ساسانی لڅپنی د سپینوز رو او طلا سکې کشف شوی . د گلدری بودایی صومعه په دبرینی ستوپې او د سهاکو کلاچ په ۱۹۴۵ کال کې وکښل شوه د کوشا نیانو د عصر په حرمی معاریو او متبر کوشیانو پر جعبه ښه رنیا چوی . د کابل د شمال غریبی خوا په اووه میلی کېنې د خیرخانی د کوټل په جوړی کې نور په زړه پورې حفریات وشول هلته د مړو مړو د بریڅه دهیکل تراشی پارچې کشف شوی چې په محلی هیکل تراشی کېنې دهندی هنر د شروع تاثیرات پکښې په ښه شان سره لیدل کېږی . (اوومه، م پېړی)

آمد . در قول نادر ستو په های که دران جعبه (Reliquaire) طلاو نقره بود یاقت شد این صومعه های بودایی مړ بوط قرن دوم الی چهارم میلادی میاشد .

تحقیقات باستان شناسی در اطراف حوزه کابل بین ۱۹۳۰ و ۱۹۴۰ -

در مجاورت کابل چندین حوزه توسط باستان شناسان قرانسوی حفریات شد .

در تیه مرنجان در قسمت شرقی شهر قدیمه کابل یک صومعه کوچک بودایی و دو ستوپه بدست آمد که از گل تعمیر ، ترنیاات و نقاشی رنگارنگ داشت از روی مسکوکات نقره تی ساسانی که ازین محل بدست آمده تاریخ آنرا بقرن چهارم میلادی میرساند . همچنان در سهاکو و کمری و شیوه کی و تیه خزانه بعضی مسکوکات نقره تی و طلائی ساسانی کشف گردید .

صومعه بودایی گل دره بایک پیتو په سنگی و قلعه سهاکو که در ۱۹۴۵ حفریات شد در معاری حرمی و جعبه اشای متبر که عصر کوشا نیانو روشنی خوبی میاندازد . در هفت میلی شمال غرب کابل نشیب کوټل خیر خانه حفریات دلچسپ دیگر بعمل آمد از انجا پارچه های هیکل تراشی از سنگ مړ مرکشف

فندق قستان صومعه :

گردید که موثرات شروع هنر هندی در هیکل تراشی محلی در آن بخوبی دیده میشود. (قرن هفت میلادی).

صومعه فندق قستان :

این صومعه در دره بار یک سیاه گرد در تپه کنار دریای غور بند واقع است. باستان‌شناسان فرانسیسی در ۱۹۳۷ حفاریات را در آنجا شروع نمودند در پایان حفاریات فهمیده شد که صومعه‌های فندقستان آخرین خاطره هنر بودایی افغانستان را تمثیل میکند. مجسمه‌های گلی منقوش آن *بک سبک (Style)* ضعیف داشته و موثرات زیاد اخیر هنر کوریتا (gupta) هندی و آسیای مرکزی را نشان میدهد.

تاریخ این مجسمه‌ها بقرن هفت میلادی یعنی درست مصادف بشروع تهاجمات اعراب به افغانستان میباشد.

قد و وز :

در شمال هندو کوش در دشت باختر نزدیک شهر قندوز خرابه صومعه بودایی عصر کوشانی اقتاده است. پرو فیسرهاکن در اثر حفاریات خویش سرهای از گچ و گل (*Mould - Stucco*) که سرهای هده را بخاطر می آور دکشف کرد بدین تازه گی عز تمند فیشر محقق

داصومعه دسیاه گردیده نری دره کینی دغور بند سیند ترخنگ غونلی کینی پرتده شرا نسوی لر غون پیژند و نکویه ۱۹۳۷ کال کینی په دغه محای کینی حفاریات شروع کول ، د حفاریاتویه پای کینی معلومه شوه چه د فندقستان صومعه د افغانستان د بودایی هر روستی خاطره نیی . دهنی اولی نقشه شوی مجسمی یو ضعیف (*Style*) سبک لری اودهنی او مرکزی آسیا د گوپتا (*gupta*) وروستی هنر زیات تاثیرات نیی . د دی مجسمو تاریخ میلادی اوومی پیڑی یعنی درست دهغه وخت سره مصادف دی چه عمر بو په افغانستان برغلونه را وړل .

قد و وز :

د هندو کوش دشمال خوا ته د باختر په دینته کینی د قندوز نهار ته نژدی د کوشانی عصر د بودایی صومعه خرابی برتی دی. پرو فیسرهاکن په خیلو حفاریاتو سره د گچ اوختو شخه جوړشوی سرونه

(*Mould-Stucco*) چه هادی سرونه سړی ته را په زړه کوی کشف کړی ، پدی وختو کینی غرتمند فیشر المانی محقق دری مجسمی چه د هکله د پری شخه دی کشف

کدری چه دکوشا نی اودگندها رادیونانو
 بو دایمی مخلو طهنریکشی لیدل کیتری
 دکتوراکلوس قیشر چه زیاده لچسی د
 صورت پیژنده لوسره لری دهغه مجلی
 کار شه عجب شمی بیٹی او دهغه له طرز
 (Style) شخه
 معلو میتری چه مجسمی ددوهمی اودری
 میلادی پیروی پوری ربط و لری یعنی
 دتر لدمجیمو هم عصر .

د د و هم عمومی جنک نه ورسته دلرغون
 پیژندنه تحقیقات (۱۹۴۷-۱۹۳۶) :-

بلخ :-
 نوی کو شینو نه چه بریالی نه شول .
 کله تچه پرو فیسر شلوم برژه به
 افغانستان کینی دفرا نسوی لرغون پیژندونکی
 هیئت مدیرمقر رشود باخترد میندلو
 په غرض یعنی دهماغی حوزی چه دنیاد
 دعور په نامه ده یوخل پیا می حفریات
 شروع کدل دغه نیاعلی خوامتجانی کیندنی
 وکدری چه په نتیجه کینی داسلامی او کوشانی
 بقایا وبه معرفتی سره بریالی شو مگر
 دبلخ دینار کشفول چه بی یخوانی هیله وه
 میسر نشول .
 په هغه وخت کینی مسیو کار دن
 (J . C . Gardin) وکولای شول
 چه دبا خترد کو دنو دشیا نو په باره
 کینی مطالعات او کتنی وکدری وروسته

المانی سه مجسمه راکه از سنک ا هکی
 ایت کشف کرده که هنر مخلوط کو شانی
 ویونانو بودائی گندها در آن بشا هد
 میرسد دوکتور کلوس قیشر که د لچسی
 زیادی بصورت شناسی دارد کار مجلی
 آنرا چیز عجیب وانمود میکنند. ا طرز
 آن (Style) معلوم میشود که مجسمه ها
 بقرن دوم و سوم میلادی ربط داشته
 باشد یعنی هم عصر مجسمه های شترک.

تحقیقات باستان شناسی بعد از
 جنک عمومی دوم : (۱۹۴۷-۱۹۴۶)

بلخ ! کوششهای جدید که به موثقت
 نینجامید :
 همینکه پروفیسر شلوم برژه بجیت
 مدیر هیات باستان شناسی قرانوسوی در
 افغانستان مقرر گشت بقرص دریافت باختر
 یعنی همان حوزه تیکه بنام مادر شهرها ست
 حفریات را بار دیگر شروع کرد. آقای
 موصوف چندین حفرا متجانی نمود که در
 نتیجه بمعرفتی بقایای اسلامی و کوشانی
 موثق شد مگر کشف شهر قدیم بلخ که
 آرزو دیرینه بود میسر نشد .

در آن فرصت مسیو کاردن (J.C.Gardin)
 توانست در باره اشیای سفالین باختر
 مطالعاتی نماید . بعد از آن هیات قرانوسوی
 در ۱۹۴۸ حفریات راجانب دکه نزدیک

فرانسوی هیئت به ۱۹۴۸ کال کتیبی دافغان
 نستان او پښتونستان سرحد ته زړدی دننگرهار
 په ولایت کتیبی ددکی خوا ته خپلو حفر تاو
 ته دوا مور کړ او مسیو کور ریلی
 (R.Curiel) په هغه لځای کتیبی دڅو
 بودایی صومعه پوه کشف سره بریالی شو.
 لښکری بازاره :-

دافغانستان داسلامی تمدن ددوبری
 لوئی حوزی دحفریاتو شروع :-

د ۱۹۴۹ کال څخه تر ۱۹۵۱ کال
 پوری پرو فیسر شو لمبرزه ه پنځه لځله
 دغزنویانو تمدن په باب کتیبی دزیاتو
 توضیحاتو په غرض د لشرک گاه په لویه حوزه
 گتیبی چه دهلمه نندا و ا رغنداد د تقاطع لځای
 دی حفریات و کډل او په دری لځایو (شمال
 او مرکز او جنوب کتیبی) کار و شودوه میچده
 چه دگچ دیار چوا وهندسی نمونو او د
 کتیبیه کاری داجز او (epigraphical)
 تزئینات لری دځا وروڅخه را ښکاره
 شول ، په دی زمینه کتیبی یو په زړه پوری
 کشف یو سلسله ملون نقاشی دیوارو ته دی
 چه دغزنویانو ددربار دژوند صحنی
 مونږ ته ښی. اشکر گاه ماننې دعباسیانو
 دهنر روستی نماینده دی خود څلورمانیو
 او هغو خپتو کارچه پلستر شوی نه دی
 تجد دتیبی .
 هند یگک :-

هغه حفریات چه په ۱۹۴۵ کال دگر
 من په واسطه په افغانی سبستان کتیبی

یکک ولایت ننگرهار (در سرحد افغانیستان
 وپښتونستان) دوام دادندو مسیو کوریل
 (R.Curiel) در آنجا پکشف چند صومعه
 بودایی موفق شد .

لشکری بازاره
 شروع حفریات بزرگترین حوزه
 تمدن اسلامی افغانیستان :-

از ۱۹۴۹ الی ۱۹۵۱ پرو فیسر
 شمو لمبرزه پنج بار بعرض توضیحات
 مزید در باره تمدن غزنویان به حوزة
 عظیم لشکر گاه که در محل تقاطع هلمند
 ولزغنداد واقع است حفریات نمود و در
 سه مواضع (شمال و مرکز و جنوب) کار
 شد ، دو مسجد که تزئیناتی از پارچه های
 کج و نمونه های هندسی و اجزای کتیبیه
 کاری (epigraphical) دارد از
 زیر خاک نمایان شد . درین زمینه یکی از
 دلچسپترین کشفیات عبارت از یک سلسله
 دیوار های نقاشی ملون است که صحنه های
 حیات دربار غزنویان را بما نشان
 میدهد . کاخ لشکر گاه نماینده گی از آخرین
 هنر عباسی مینماید مگر طرح چهار ایوان
 و کار خشت بدون پلستر تجد در ان نشان میدهد .
 هند یگک :-

حفریاتیکه در سال ۱۹۴۵ توسط
 گریشمن در سبستان افغانی صورت گرفت

و شول دلو مری محل دیا ره دهغو و دانبو
 بقا یا چه دهغو پاسنی برخی دمیلادی زرو
 کا لو شا وخوا ته رسبزی و کتلی شوی.
 شو کاله وروسته یعنی په ۱۹۴۹ کال د امریکا
 د طبیعی تاریخ د موزیم یو علمی هیئت چه
 مشری لوئی دوپره (Louis-Dupree)
 د قندهار د جنوب د شاوخوا په ورو حوزو
 لکه شمیر غار و موراسی کتیبه حفریات
 و کړل اود هغه په لاندی داسی شیان لاس ته
 راغلل چه د قبل المیلاد د ووزرو کالو څخه
 دمخه زمانې نمایندگی بی کوله .
 خودا بقایا د ورو دهکدو څخه کشف شوی
 وې د یوې مقدماتی وارسی په ترڅ کتیبه
 چه کزل (Gagal) په ۱۹۵۱ کال
 کتیبه وکړه یو ه پراخه ساحه می چه
 مندیگک نومبزی کشف کړه .
 مندیگک تقریباً د قندهار د شمال غرب
 په ۳۰ کیلو متری کتیبه د کشک نجود
 درود په څنگه کتیبه واقع دی حوزو می
 نسبتاً پراخه اود قبلا تاریخی یو پخوانی
 ښار نمایندگی کوی :

د کودنیو هغه ټوټې چه د لخم کې په مخ لیدل
 کیبزی د پخوانو ودانیو پراخی ښی .
 پروفیسر کزل تر ۱۹۵۸ کال پورې په
 مسلسل ډول خپل مطالعات هلته وکړل که
 څه هم تراوسه یې دخپلو تحقیقاتو نتیجه
 نده خپره کړې خود نومرې دلخینو راپورو

برای بار اول بقایای آ بادی های که
 طبقات علیای آن مقارن هزار سال قبل
 از میلاد میباشد بمشاهده رسید .

چند سان بعد یعنی در ۱۹۴۹ یک
 هیات علمی از موزیم تاریخ طبیعی امریکا
 که در راس آن لوئی دوپره -

(Louis - Dupree) قرار داشت در
 حوزة های کوچک ماحول جنوب قندهار
 مانند شمیر غار و موراسی دست به حفریات
 زدند و در آن اشیائی که از دو هزار سان
 قبل میلادی نماینده گی میکرد دست آمد .

اما این بقایا از دهکده های کوچک
 کشف گردیده بود . در جریان یک واریسی
 مقدماتی که کزل (Casal) در ۱۹۵۱
 نمود یک ساحه بزرگ وسیع را که عبارت
 از مندیگک باشد کشف کرد .

مندیگک تقریباً در ۳۰ کیلو متری شمال
 غرب قندهار در وادی رود کشک نجود
 واقع است حوزة آن نسبتاً وسیع بوده
 و نمایندگی از شهر عتیقه قبل التاریخی
 مینماید .

پارچه های سفالین که در سطح زمین
 بمشاهده میرسد وسعت آ بادی های قدیمه
 را هوید امیلسازد .

پروفیسر کزل لالی ۱۹۵۸ مطالعات
 خویش را در آنجا مسلسل دوام داد گرچه
 ثمر تحقیقات رهنوز انتشار نداده مگر

شخصه معلومی بزنی چه په مند یکنک کینی ۱۳
پوډیزې ودانی شوی دې اود ۲۶۰۰ تر
۱۰۰۰ قبل المیلاد پورې دمفرغ دزمانې
سره لگی .

سرخ کوتل . په باحتر کینی ؛ -

از خلال بعضی راپورهای موصوف برمی
آید که در مند یککک ۱۳ طبقه آبادی
صورت گرفته است و بین ۲۶۰۰ الی
۱۰۰۰ قبل المیلاد به عصر مفرغ بر خورده
است .

سرخ کوتل در با ختر ؛ -

تا ۱۹۵۱ از این حوزه مهم عصر کوشانی
کسی چیزی نمیداند دریا تیرا ن سال

بعضی پارچه های اهکی که حروف یونانی
در آن حک شده بود توسط کارگران سرک
بدست آمده به ایران پروفیسر شلو مبرژه
(Schlumberger) در بهار ۱۹۵۲
حفریات را با بالای آن تیه که ذریعه کوتلی
بیکی از رشته های جبال هندو کش و وصل
میشود شروع نمود و از آن تاریخ تا اکنون
دوازده دوره با بالای آن تیه و ماحول آن
حفریات بعمل آمد ، محوطه ویا حویلی
بزرگ است حکام خارجی حصار برجها
دروازه های تنک در داخل بنا ، ستون پایه های
سردروازه بزرگ و گردشکاه آن از زیر
خاک بیرون شد در نتیجه فیمیده شد که پلان
عمارت هیلینستیک بوده و به امر یک
پادشاه بزرگ کوشانی چنین بنا عظیمی
تعمیر گردیده است . زیرا یک تعداد
مسکوکات و کتیبه ها که از آن مجفل بدست
آمد واضح ساخت که بانی و موسس معبد

تر ۱۹۵۱ کال پورې دکوشانې عصر له
دې مهمې حوزې څخه څوک څه خبر نه وو
دهغه کال په مې کینې داهک لځنې ټوټې
چې یو نانی حروف پکینې کیندل شوی وو
دسرک دکار کوو نکو په واسطه اس ته راغلی
دهغې په ابرو تیسر شلو مبرژه .
(Schlumberger) ۱۹۵۲ کال
په پسرلی کینی په هغې غونډۍ با ندې حفریات
شروع کړل چې دیوه کوتل په واسطه هندو کش
دغرو دیوی خانگی سره نیلې او له هغه
وخت نه تر اوسه دولس ځلې په هغې غونډۍ
اود هغې په شاوخوا کینی حفریات شوی دی
مخوطه او یا لویه حویلی د بر جو نو
د حصار خا رجی استحکام په ودانی
کینی دنه تنگی درو ازی د لویې دروازی
او دهغې پرو گردشکاه لویې ستون پایې
د خاورودلانده را بر سیره شوی په
نتیجه کینی معلومه شوه چې دعما رت پلان
هیلینستیک دې اودیوه کوشانی لوی
پادشاه په امر داسې یوه لویه ودانی

جورده شوئد ملخکه یو شمیر سکې او کتیبې چه له هغه مخا په څخه لاس ته راغلی دی وئی شولده چه دمعبد بانی او موسس کنشکا هغه زیاتې کتیبې چه په یونانی خط او تخاری ژبه د سرخ کوتل د لویو زینو د پړو څخه لاس ته راغلی دی زیات ارزش لری لڅکه چه دهغو له مخه کیدای شی ددوه زره کاله دمخه ژبې په وضع یعنی دکوشانیو دورې د ژبې په وضع سرې پوه شې دهغی ۲۵ کرشیزه کتیبه چه الیهیه او نندو (Oanendu) ته دکیشکاد خط اهداده دموزیم دمداخل به دهلیز کینی دمخه دنمایش دپاره ایښودل شوی ده دکوشانیو دورې نهضت او د سرخ کوتل پخوانی نوم یعنی بگولا بگو (Bagolango) دهویشکا او واسو دیوا عصر (Vasudeva) دوهمه او دریمه میلادی پیری ددی کتیبې په واسطه ښکاره شول .

د ۱۹۵۳ کال څخه راهیسې په افغان نستان کتیبې د امریکائی پوهانو تحقیقات :-

په ۱۹۵۳ کال او ۱۹۵۴ کال دینسلو انیا دپوهنتون غړو د پیری ددوری دمغلرو دمیندلو په غرض په افغان نستان کتیبې وکړې دوی په بلخ او قندوز کینی د بودائی صومعویه کشف سره بریالی شول په دی روستیو وختو کتیبې لویې دوبره (Dupree) چه دشمشیر غاردیه و معاریاب

کنشکا بوده است کتیبه های زیادیکه بخط یونانی و زبان تخاری از پانویزینه های بزرگ سرخ کوتل کشف گردیده است ارزش بزرگ دارد چه از روی آن میتوان به وضع زبان دوهزار سال قبل یعنی دوده

کوشانیان پی برد . کتیبه ۲۵ سطرې ان که اهداء نامه کنشکا به الیهیه او نندو (Oanendu) می باشد به دهلیز مدخل موزیم قبلادر معرض نمایش قرار یافته

است . نهضت دوره دکوشانیان ونام قدیم سرخ کوتل یعنی (Bagolango) (بگولا بگو) عصر هویشکا و واسو دیوا (Vasudeva) (قرن دوم و سوم میلادی) ذریعہ این کتیبه هویداشد .

تحقیقات دانمندان امریکائی در افغان نستان از ۱۹۵۳ به این طرف :-

در ۱۹۵۳ و ۱۹۵۴ اعضای یونورستیه دینسلو انیان بغرض در یافتن معاره های دوره سسک به افغان نستان مطالعاتی نمودند . ایشان در بلخ و قندوز موفق بکشف صومعه های بودائی شدند . درین و اخر دو پیره (Dupree) که در پاره معاره های شمشیر غارا نری نگاشته درباختر بغرض مطالعه حوزه های

(Paleolithique) سنگی قدیم
 سفری نمود. از روی تسوید را یور
 موصوف برمی آید که چندین حوزه مهایی
 (Mousterian)
 موسترین در ماحول ایسک که توپولوژی
 (topologie) مشا به به
 موسترین اروپا دارد در انجام وجود میباید شد
 که قابل حفريات و مطالعات عمیق است .
 در کنفرانس که در ماه اگست ۱۹۶۰
 بکار بل ایراد کرد اهمیت کشف حوزه های
 عصر سنگ قدیم (Paleolithique)
 شمال افغانستان را تأیید نموده .

حفريات غزنی -

باستان شناسان ایما ایوی مربوطه وسیه
 ((شرق و وسط و دور)) یسک
 قرار داد مشا به بقرارداد قرانویان
 را بحکومت افغانستان بستند و بتعقیب
 در (۱۹۵۷) حفريات را بغزنی پایتخت
 بهاری غزنویان مجاور منار مسعود سوم
 و بهرام شاه شروع کردند .

طوری که روایت شده برای اولین
 دفعه در نیمه دوم قرن هفتم میلادی
 سر دسته خاندان مجلی ز نبیل میدان جنگی
 را در مقابل تهاجمات اعراب برد، مگر
 در قرن (۹) میلادی سفاریان که بر سیستان
 نیز حکم رانی داشتند بر غزنه تسلط پیدا
 کردند. و این شهر در جریان قرن (۱۰)

کینی و اثر لیکلی دی به باختر کینی یی
 دیخو نیوود برود حوزو (Paleolithique)
 دکتنی به غرض بسفر و کردنو موری
 در ایور دایکنی ختخه معلوم میبزی چه دایسکو
 به شاوخوا کنینی دموسترین (Mousterian)
 حوزو چی چه د او رویا
 به تناسب مشا به توپولوژی topologie لری
 هلته شته، چه زور و کتنو او حفريات تو
 وردی به هغه کنفرانس کینی چه ۱۹۶۰
 کمال د اگست به میاشت کینی یی ور کرد
 دافغانستان شمال دیخو انی ده بری
 د عصر حوزو د کشف اهمیت یی تأیید کرد .
 د غزنی حفريات -

ایطالوی لرغون پیژ نمو نکلی چه دروم د
 (منخی اولیری ختیبز) دمو سسی یوری
 اده لری دثرا نویا نویه شان یو قرارداد
 یی دافغانستان د حکومت سره و کرد
 او بیانی به ۱۹۵۷ کمال کینی ددریم مسعود
 او بهرام شاه دمنار ترخنگی دغزنویانو
 دیسری به پایتخت کینی به غزنی کینی
 شروع کرد .

لکه چه روایت شوی دی د لومری لیل دیاره
 د میلادی او دومی پیژی به دوهمه
 نیمایی کینی د زنبیل د مجلی کورنی
 سردستی دعبود یرغلو نویه مقابل کینی
 د جنگ میدان بووره مگر به (۹) میلادی
 پیژی کینی صغاریانو چه بر سیستان بی
 هم حکومت کاوه غزنی بی و نیوادی بنار

دلمه‌پی پیروی به جریان کینی دتجا رتی
 یوه‌شته‌من مرکز حیثیت در اود چه ه‌دی
 دقارس سره وصل کاهه دغزنی دیر لوی
 عصر به (۱۰۳۰ - ۹۹۸) کینی دسلطان
 محمود دیزه مانه کینی شروع شو او دی
 سلطان دیر ژر و کولای شول چه امیرا
 طوری جوړه کړی، دامیرا طوری برسیره
 پرنننی افغانستان دقارس او غری بی هند
 زیاته برخه وه. سلطان محمود پیر بنیتیا
 چه داسلامی هنر موجودی دده دسلطنت
 په زمانه کینی غزنی دفره‌گ او هنر
 مرکز و دشر دوسی شه‌نامه یوشا هکار دی
 چه دی سلطان به عصر کینی وایکل شوه.
 دایتالویانو حفریات توتیه یوه کنته و.

تراوسه پوری ایتالوی لرغون
 ریژنسونکو یوالوی عمارت چه غالباً به یو
 لوی پوهنتون (مدرسه) وی دخوا ورو
 دلاندی میندلی دی.

دامهم عمارت دیوپی پراخی حویلی چاییر
 دمر و دشر څخه جوړ شوی دیری معماری
 پارچې چه گچ څخه جوړی شوی چه هندسی
 تزئینات لری اود مر و د پرو تختی
 په طبیعی تزئیناتو او کوشی رسم الخط سره
 له هغه لخوا به لاس ته راغلی دی دمهمو اسادو
 څخه یوسند چه له دی عمارت څخه کشف
 شوی دبرهما (alto-rilievo)
 یومرمری مجسمه (Mahecamurti)
 ده چه ده دڅخه راوری شوې.

حیثیت یک مرکز باثروت تجارتي را
 داشت که هندرا به فارس وصل میکرد.
 بزبرگترین عصر غزنی در زمان سلطان
 محمود (۱۰۳۰ - ۹۹۸) شروع شد
 و این سلطان بزودی توانست امیرا طوری
 را تشکیل دهد. این امیرا طوری
 علاوه بر افغانستان موجوده قسمت زیاد
 فارس و هند غربی را در بر میگرفت.
 سلطان محمود واقعاً موجد هنر اسلامی بود.
 در زمان سلطنت وی غزنی مرکز
 فرهنگ و هنر بود شه‌نامه فردوسی شاهکار است
 که در عصر این سلطان بوجود آمد.
 نگاه به حفریات ایتالوی ها:

تا اکنون باستان‌شناسان ایتالوی
 یک عمارت مهم را که البتاً یک پوهنتون
 بزبرگ (مدرسه) بوده باشد از
 زیر خاک بر آورده اند.

این عمارت مهم بدور یک حویلی
 وسیع ارفرش مرمر ساخته شده بسا پارچه‌های
 معماری از کچ داری تزئینات
 هندسی و تخته سبک‌های مرمر با تزئینات
 طبیعی و رسم الخط کوفی از آن محل بدست
 آمده است یکی از اسناد مهم که از این
 عمارت کشف گردیده عبارت از یک
 مجسمه مرمری (alto-rilievo)
 برهما (Mahecamurti) میباشد که از
 هندوارد شده است.

دهنو مکشوقا نو له جملې څخه چه زیات اهمیت لری ده مفرغی قطعی (bronze) دی چه مس او نقره کاری دی دادوه لوښي دغز نوی لومړی مفرغ نمایندگی کوی چه په علمی ډول دا صو لی حفرياتو څخه لاس ته راغلی دی همدارنگه دروضی دغو نهی- به امن کښی دمارویه استقامت سره دغز نویانو جلا دار مقوش لوشی په هغه کوټه کښی چه نایا به صحنی ارې کشف شوی د لرغون پیژندنی په تاریخ کښی دا لومړی محل وچه خومجموعی لاس ته راغلی دوه نمونی یی د کابل موزیم د اسلامی هنر په کوټه کښی ایښودل شوی دی .

د سردار په غونډی- کښی د یوې بودائی - تویې کشف :-

ایتا لوی لرغون پیژند و نسکی په ۱۹۵۹ کال کښی د سردار غونډی- څخه د یوې لویې ستویې په کشف چه بنایي تر اوسه پورې د افغانستان د بودائی دورې (Stupa) دوه لویه ستویو یو یریالی شول .

دهغې د معماری وضعې څخه چه ریات ترتیبات لری داسې معلوم بیژی چه دا اېده به په څلورمه میلادی پیژی- کښی ودانه شوی وی او د (Style) په طرز د افغانستان دنورو ستو یوسره

از جمله مکشوفاتی که اهمیت زیاد دارد دوقطی مفرغی (bronze) که مس و نقره کاری میباشدا این دو ظرف نماینده گی از نخستین مفرغ غزنوی میباشند که بطور علمی اثر حفريات اصولی بدست آمده است .

همچنان در دامان تیره روضه باستقامت منارها ظروف مقوش جلا دار غزنویان در اطاقیکه صحنه های نایاب دارد کشف

شد در تاریخ باستان شناسی این بار اول بود که چنین مجموعه بدست آمد . دونهونه آن در اطاق هنر اسلامی موزیم کابل نمایش یافته است .

کشف یک ستویه بودائی در تپه سردار :-

باستان شناسان ایتالوی در ۱۹۵۹ از بالای تپه سردار موفق بکشف یک ستویه بزرگی که شایسته تاکنون کلا نترین ستویه (Stupa) دور بودائی افغانستان باشد . موفق شدند . از روی وضع معماری آن که ترتیبات زیاد دارد چنین بر می آید که این اېده در قرن چهارم میلادی تعبیر گردیده باشد . و بطرز (Style) ستویه دیگر افغانستان شابهت نزدیکه دارد . مخصوصا به ستویه های گل در -

تزدی شباہت لری. به تیره بیا د گل درې
او نجرا ب له ستو یو سره .

د ۱۹۶۰ کال په حفریاتو کښی ددې
معبد په شرقی خوا کښی د خلورو ودو
ستو یو بقایاوو دهیکلو د تقررگاه مخصوص
خلور کرسی او دهنی تزئیناتی اثار
کشف شول چه یوزیات شمېر طلا دهنی
د معماری د اثارو او د تزئیناتو پر مخ د
ورق کویې دپاره لگول شوی دې .

ایتالوی لرغون پیژندونکو راپور
ورکړی دی چه د سردار غونډی د معیزاتو
څخه دهنی د لڅیو هیکلولوی والی ولڅکه
د تخمین له مخه چه د مجسمو د پښو
دیوې پښی څخه اندازه شوی چه
دهغه قد به د لسو څخه تر ۱۲ مترو پوری
وی نوله دی امله ئی د سردار غونډی
د اققا نستان د بودائی بدو یوه مهمه
آپده بللی ده . لڅکه چه د بودائی هنر له
مخه خاص معیزات لری .

په یغوانی غیر وزکوه کښی د غور
د پایتخت کشف :-

د ۱۹۵۷ کال داگمت تر میاشتی

و نجرا ب در حفریات ۱۹۶۰ در جناح
شرقی این معبد بقایای چهار رستو په
کوچکې و چهار کرسی مخصوص تقررگاه
هیکل ها و اثار تزئیناتی ان کشف
وهویدا گردید که یکنه تعداد زیاد طلا
برای ورق کویې دوی تزئینات و اثار
معماری ان بکار رفته بود .

باستان شناسان ایتالوی راپور داد اند
که از جمله معیزات تیره سردار عظمت
بعضی هیکل های ان بود زیر از روی تخمین که
اراندازه پای یکی از مجسمه ها بعمل
آمده قد آن در حدود ۱۰ تا ۱۲ متر بوده
باشد لهذا په سردار رایسکی از مهم ترین
آپده های بودائی افغانستان خوانده اند زیرا
از نظر هنر بودائی دارای معیزات خاص است .

کشف پایتخت غور در قیروزکوه قدیم :-

تا ماه اکتبر ۱۹۵۷ از منار بزرگه جام

که در کنار هر یرو واقف است معلومات
مفصلی در دست نمود. اندر ده ماریک (۱)
(La Minaret de Djam par
Andre Marié 1959)

(کتبیه شناس) آنرا مطالعه و اثر مطالعات
خویش را در ۱۹۵۹ انتشار داد.

این منار در (۱۲۰۲ - ۱۱۶۳) در زمان
سلطان غیاث الدین ابوالفتح از خشت پیخته
تعمیر گردیده است. و بروی پارچه های
کاشی آن تزیینات و رسم الخط کوفی و عربی
نقش گردیده است. منار جام از نگاه هنر معماری
اسلامی بهترین اثر است که ارتباط نزدیکی
به (قطب منار) دهلی دارد. بدون شک
حوزه منار جام پایتخت سلاطین غوری
بوده و وجود فیروز کوه این حقیقت را به
محققین آشکار میسازد.

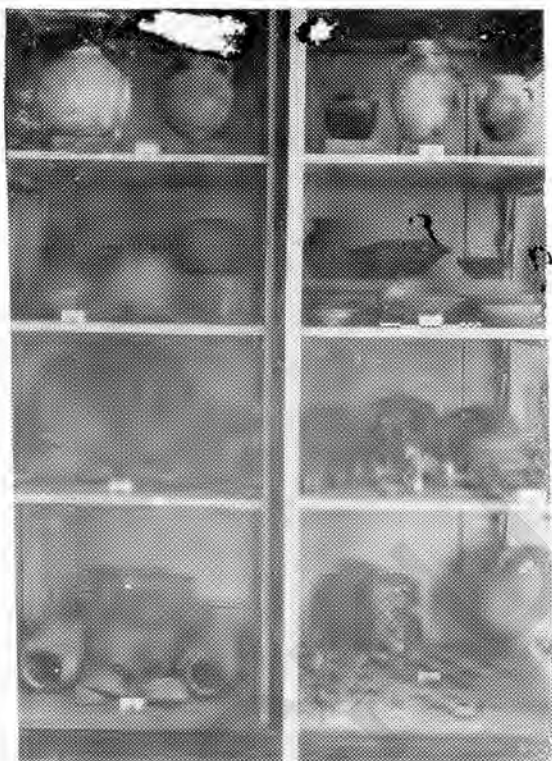
یا یا ن

یوری دجام یوی ما رخغه چه دهر یرو د
یه غا ره پروت دی مفصل معلومات
یه لاس کتبی نه و ماریک کتبیه پیژندونکی
(La Minaret de Djam par Andre
Marié 1959)

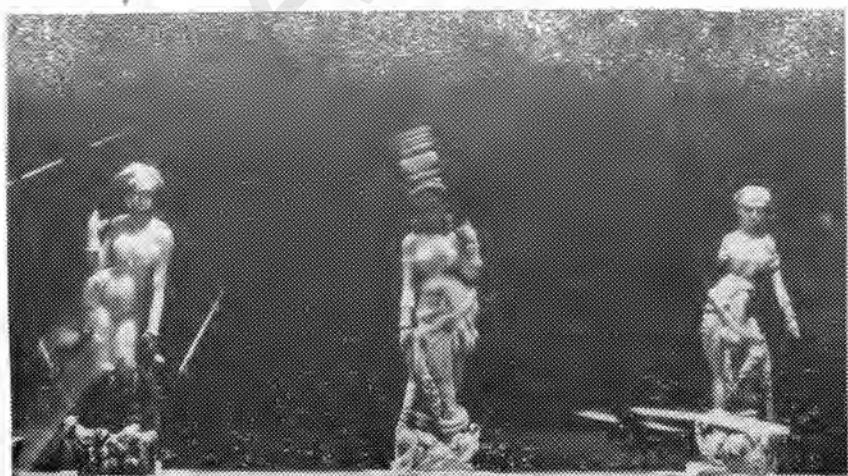
همه مطالعات و دخلو کنتو نتیجه بی به
۱۹۵۹ کال کتبی خیره کرده. ناما ریه
(۱۲۰۲ - ۱۱۶۳) کتبی سلطان غیاث الدین
ابوالفتح یه زمانه کتبی له یخو خنتو
رخغه جو ر شوی دنیا و دهغی پر کاشی
پارچو تزیینات اود کوفی او عربی رسم
الخط نقش شوی دی. منار جام داسلامی
معماری هنر له مخه د بر بنه اتردی چه
د دیلی (قطب منار) سره نزدی ارتباط
لری. بی له کومه شبکه د منار جام حوزه
د غوری سلاطینو پایتخت دی اود فیروز کوه
وجود د حقیقت محققو ته بنکاره
کوی.

یا ی

(
(
(

د بگرام دخو نی پخوانی وضع .

د سينه «آلهی» دعا جو شخه چه به د برجه تو که نایس ورکړ شوی دی .

دیگرام دارو یوه برخه چه په ۱۳۳۸ کښی نمایش وړکړ شویدی .

دیگرام دارو نمایش په نوی موزیو کراچی دول سره .

دیامیان دخونی یوه گوته چه به ۲۰۳۰: کخی دموزیو کراخی په نوی سیستم
 سره نمایش ور کړه تریه ی .

دافغانستان دپودانی آ نارو هنر دیامیانو حوزی پوری مر بو طچه په نوی سیستم
 سره نمایش ور کړه شویدی .

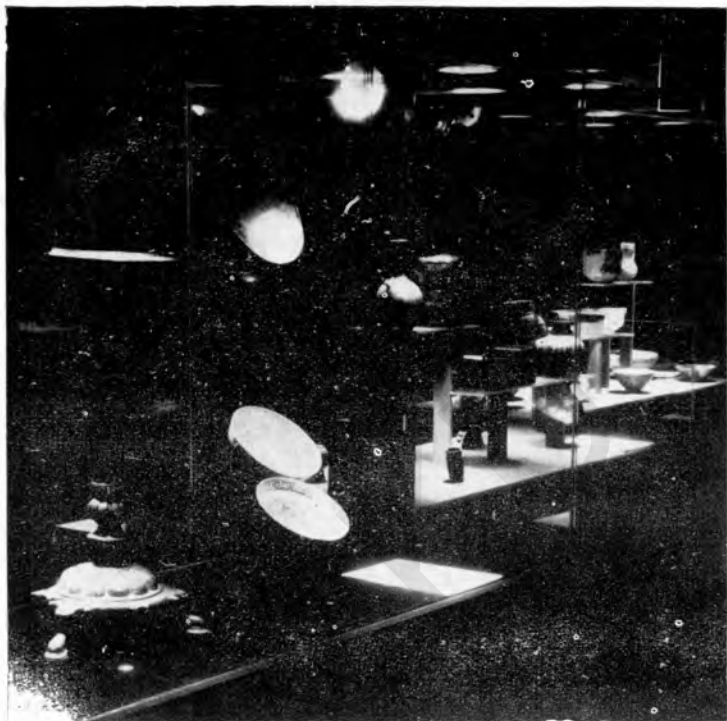
د افغانستان د بودايي هنر د نمايش يوه برخه چه د ۱۳۴۰ کال په دوبي کي پرايستل شو.

د افغانستان د بودايي هنر د نمايش چه د ۱۳۴۰ کال په دوبي کي پرايستل شو.

د کابل موزیم د تاریخی قیمت یوه ګوښه چه په ۱۳۳۸ کښی
په نوی موزیو ګرافی سټیټم سره ترتیب شویدی.

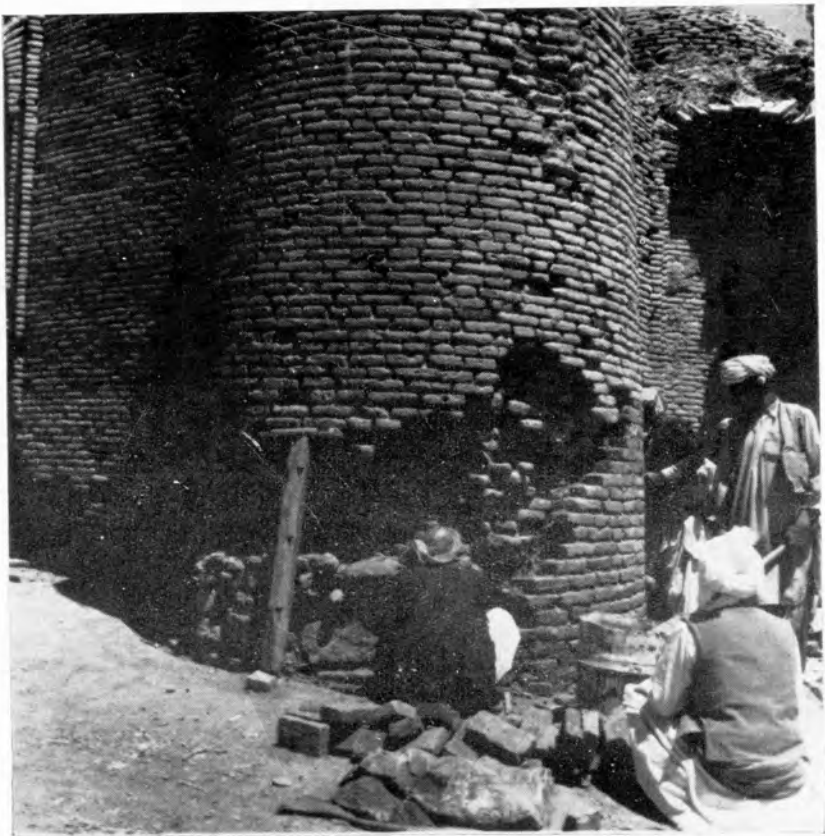
داسلامي اثارودهنر نمايش په نوي موزيو گرافي سميستم سره -

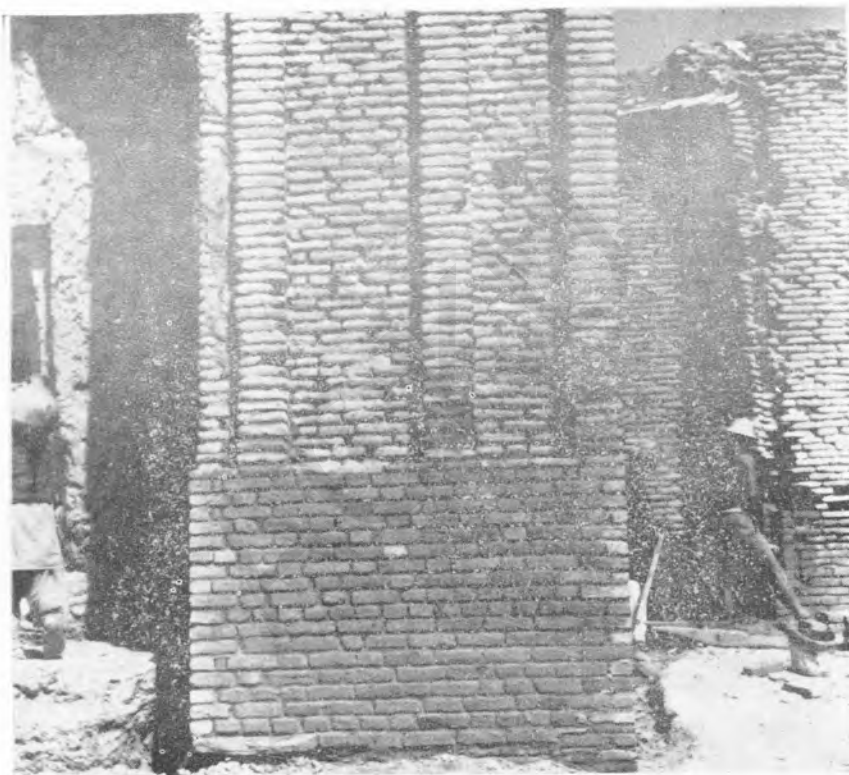
د کابل موزيم د قلمي نيسخو ما نې

د سلطان عبد الرزاق دمقبري وضع پخوا له تر ميم شخه.

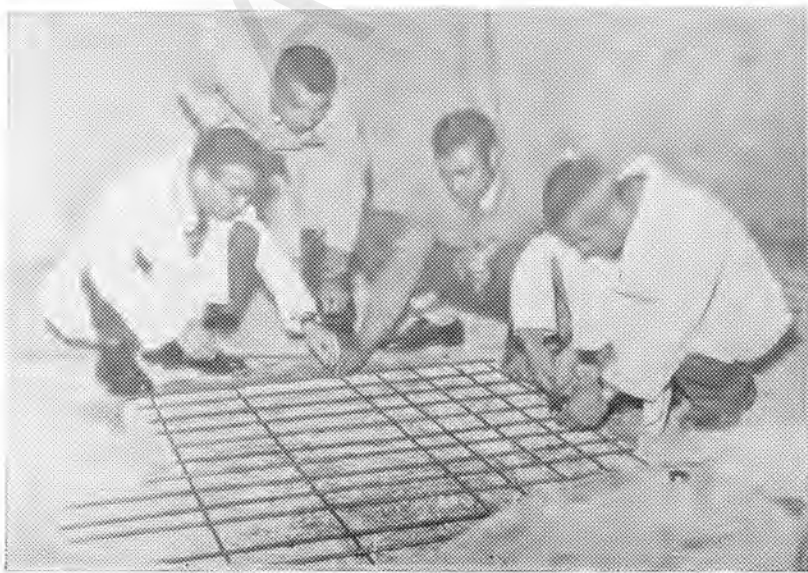
دیسلطان عبد الرزاق مقبره دتر میم په حال کینی .

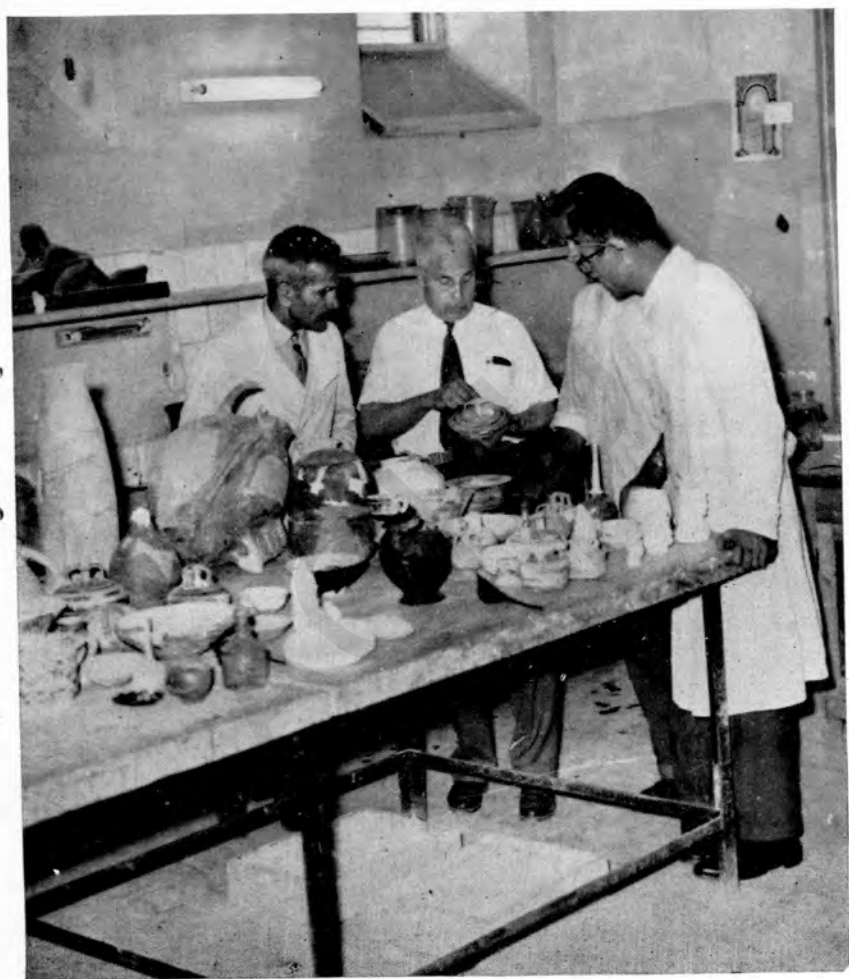
دسلطان عبدالرزاق مقبره چه په ۱۳۴۰ کال کښی تر میم شو .

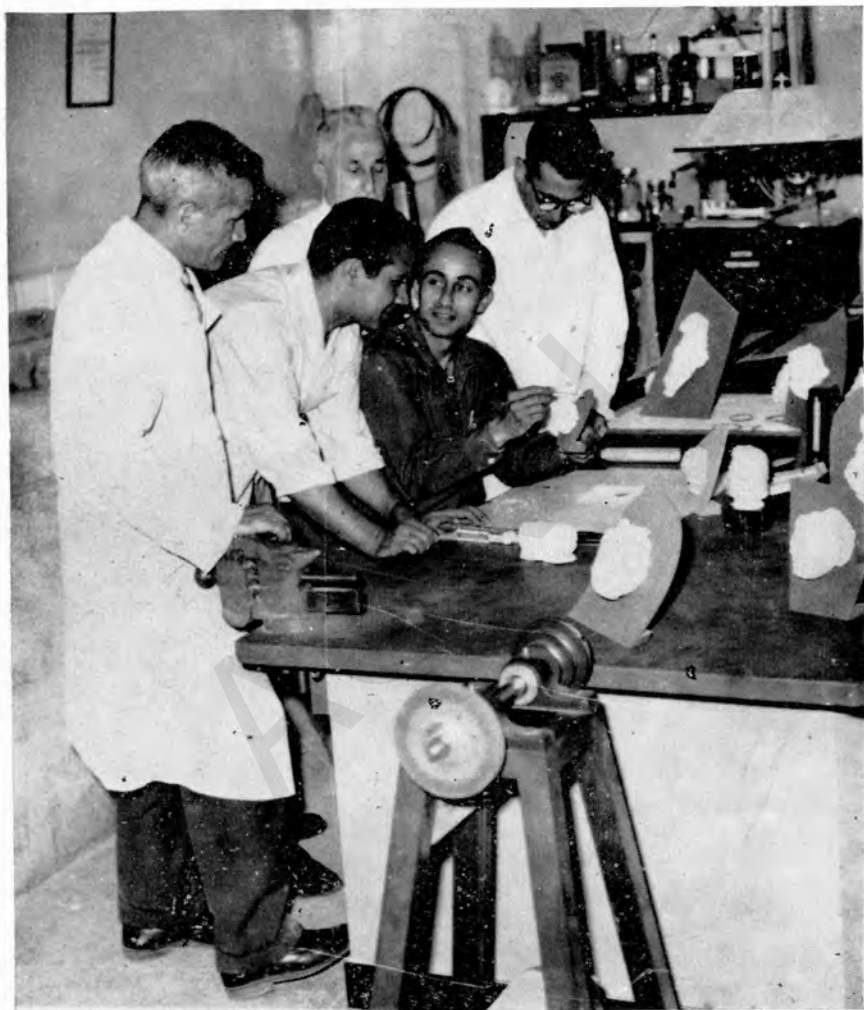
دانشلای آنارو دهنر یوه ګو ښهچه دیو نیکو دهشت په مرسته په نوی سیستم سره
نمایش وکړ شوی دی .

د کابل موزیم ترمیم کوونکی چه د دمشق په موزیم کښی هموزا ټیکو نقشو د ترمیم ښ زده کوی .

د د مشق دموزيم ترميم کوونکی استاد ر حيف حافظ ، افغانی ترميم
کوونکوته لارښونه کوی .

دکتر بل د موزیم ترمیم کو ونکی د دمشق دمو زیم غدی سره د آرشاد اصولو
به موضوع بانندی بحث کوی .

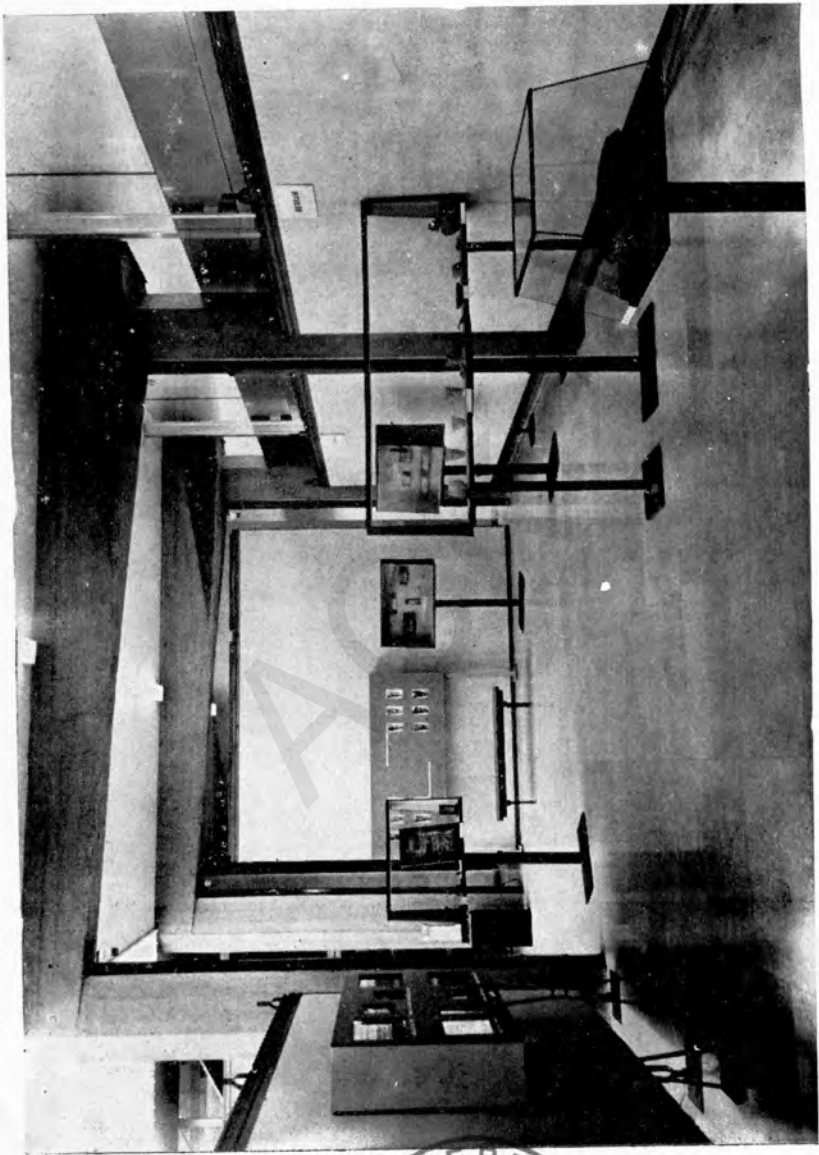
مينا غلبي قدا محمد د كابل موزيم ترسيم كوونكي ددمشق په موزيم كښي
دسفالينو آ نارود تر ميمولو راززده كوي .

بنا غلي فدا محمد د کابل موزيم ترميم کوونکي د دمشق په موزيم کېښي
دسفالينو آ نارود تر ميمولو راززده کوي .

دکابل د موزی ترمیم کوونکی د دمشق په موزیم کپنی په ستاژ مشغول دی،

دكا بل موزيم دانارو نمايش دورين په بين العلمى نمايشگاه كښي .

PROPERTY OF
ACKU
5728

٧٨

ACKYU

جلده ۲۰۰۰

د طبع شمير

ديوهني مطبعه

۶۹